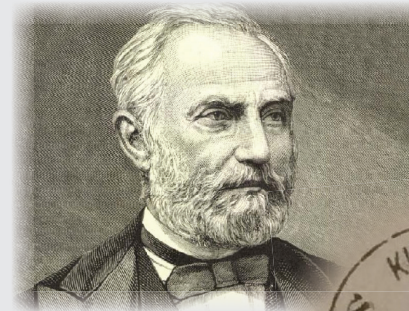

A SZEGEDI TÖRVÉNYSZÉK TÖRTÉNETE

IV. RÉSZ

HOMOKI-NAGY MÁRIA – PÉTERVÁRI MÁTÉ – VARGA NORBERT
**FEJEZETEK A SZEGEDI TÖRVÉNYSZÉK 150 ÉVES
TÖRTÉNETÉNEK JOGGYAKORLATÁBÓL**

A kiadvány
az Országos Bírósági Hivatal
támogatásával készült.

A SZEGEDI TÖRVÉNYSZÉK TÖRTÉNETE

IV. rész

HOMOKI-NAGY MÁRIA – PÉTERVÁRI MÁTÉ – VARGA NORBERT

FEJEZETEK A SZEGEDI TÖRVÉNYSZÉK 150 ÉVES TÖRTÉNETÉNEK JOGGYAKORLATÁBÓL

Szeged
2019

A SZEGEDI TÖRVÉNYSZÉK TÖRTÉNETE

IV. RÉSZ

FEJEZETEK A SZEGEDI TÖRVÉNYSZÉK MAGÁNJOGI GYAKORLATÁBÓL

ÍRTA ÉS SZERKESZTETTE: HOMOKI-NAGY MÁRIA, *tanszékvezető egyetemi tanár*
PÉTERVÁRI MÁTÉ, *egyetemi adjunktus*
VARGA NORBERT, *egyetemi docens*

FELELŐS KIADÓ: DR. TÁRKÁNY-SZÜCS BABETT *a Szegedi Törvényszék elnöke*

KÉPEKET KÉSZÍTETTE: PÉTERVÁRI MÁTÉ

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: SZITÁS ISTVÁN

NYOMDA: INNOVARIANT NYOMDAIPARI KFT.

ISBN 978-615-00-6327-0

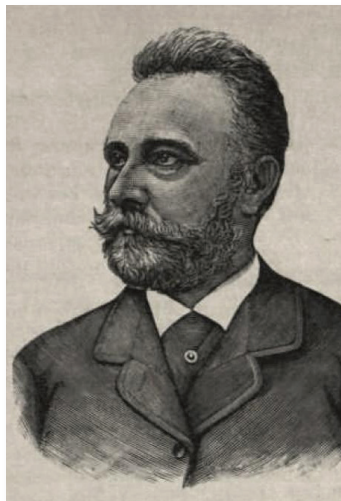
ISBN 978-615-00-6327-0

A kiadvány az Országos Bírószági Hivatal „Ráth György bírósági történelem és hagyományápolás” elnevezésű pályázatának támogatásával valósult meg.

PÉTERVÁRI MÁTÉ

CSŐDELJÁRÁSOK A SZEGEDI KIRÁLYI TÖRVÉNYSZÉK GYAKORLATÁBAN

A kiegyezés létrejöttét követően az országgyűlésnek lehetősége nyílt a szabadságharc leverése miatt megakadt magyar polgári állam kiépítési folyamatának folytatására,¹ mivel az ország visszanyerte szuverenitását az 1867:XII. tc. alapján. A vezető politikai elit először a közjogi alapok lefektetésére fektette a hangsúlyt,² azonban a közigazgatási és igazságszolgáltatási reformok végrehajtása után a kormányzat szorgalmazni kezdte a gazdaság fellendítését is. A korszak uralkodó gazdaságpolitikai eszméje a liberalizmus volt,³ amely az angliai gondolkodók (Adam Smith, David Ricardo) hatására terjedt el Európában. Ennek alapelgondolása, hogy az állam szerepe csupán a megfelelő törvényi háttér és a külkereskedelmi szabályok biztosítására korlátozódik, míg a gazdaság működtetése a tőkés vállalkozók feladata a piac törvényei alapján.⁴ Ezen elvekből kiindulva a magyar kormányzat úgy vélte, hogy a gazdasági forgalom élénkítésére a megfelelő eszköz a célszerű gazdasági keretek megteremtése,⁵ így a hatékony és modern kereskedelmi, váltó- és csődtörvények elfogadtatása az országgyűléssel.

**23. Apáthy István, a
kereskedelmi, váltó- és
csődtörvénytervezetek
megalkotója**

A kereskedelmi miniszter felkérésére előbb a kereskedelmi törvénykönyvelkészítésére kapott felkérést Apáthy István 1872 júniusában. A magyar kereskedelmi és iparkamarák azt kérték a magyar kormányzattól, hogy e törvény a német kereskedelmi törvénykönyv mintájára szülessen meg, ezért Apáthy e törvényt adoptálta a magyar viszonyokhoz igazítva. Azzal magyarították ezt a kérést, hogy a magyar és a német gazdaság nagyon szoros kapcsolatban áll egymással, így ez a megoldás megkönnyítené a két ország közötti kereskedelmet.⁶ A javaslat feletti széleskörű vita során elvetették végül a német kereskedelmi törvénykönyv változtatás nélküli recepcióját, amelyet többen is indítványoztak. Az országgyűlés az 1875. évi XXXVII. tc.-ként fogadta el a kereskedelmi törvényt, amely kiemelkedő jelentőségű volt a korszakban a magánjogi törvénykönyv hiánya miatt.⁷

A következő kereskedelmi jogi témájú törvény a váltótörvénykönyv volt, amely eredményeképpen a nemzetközi kereskedelem fellendülésére számított a jogalkotó, mivel a váltó volt a korszak meghatározó készpénzt helyettesítő fizetőeszköze. Ezt a törvényjavaslatot szintén Apáthy István készítette megint csak német minta alapján, amelyet az 1876. évi XXVII. tc.-ként hirdettek ki. A harmadik e célból született törvény pedig a csődtörvény volt, amelynek megalkotása 1873-ban vehette kezdetét Pauler Tivadar igazságügyminiszter kezdeményezésére, aki ismételten Apáthy Istvánt bízta meg a törvénytervezet elkészítésével.⁸ A kereskedelmi jog professzora már a következő évre elkészítette a projektumot, amelyről így megkezdődhetett a vita a gazdasági szereplők és az érdeklődő jogászok részvételével.⁹ Pauler Tivadar azonban lemondott a miniszteri posztjáról 1875-ben, amelynek következtében a jogalkotási folyamat megrekedt, mivel utóda, Perczel Béla nem szorgalmazta a törvény elkészítését. Pauler 1878-ban tért vissza a tárca élére, így aktív közreműködésével az országgyűlés elfogadta az 1881. évi XVII. tc.-t, a második magyar csődtörvényt.¹⁰

**24. Pauler Tivadar,
az új csődtörvény
megalkotását szorgalmazó
igazságügyminiszter**

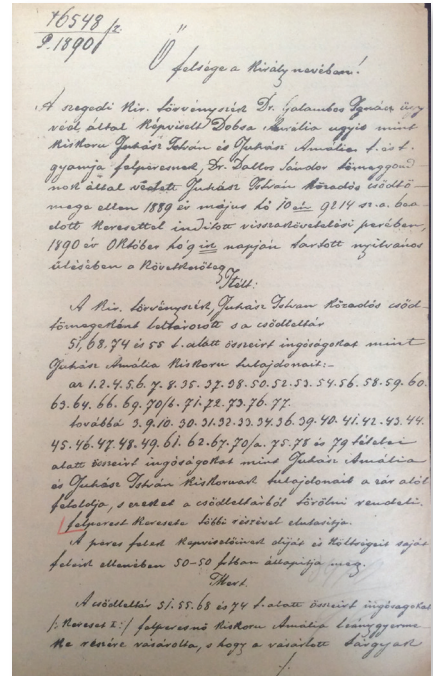
Az 1881. évi XVII. törvénycikk alkalmazása a Szeged Királyi Törvényszéken

A csődtömegből „kimenekített” zongora

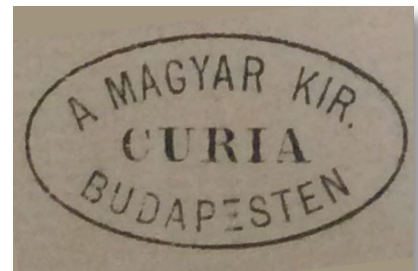
A csődeljárás célja a fizetéseképtelenségbe jutó adós vagyonának igazságos felosztása a hitelezők között. Ennek érdekében a csődjogi szabályozások egyik célja, hogy lehetőleg az eljárás alá vont személy teljes vagyonát a hitelezők kielégítésére fordíthassák. A csődnytást követően emiatt a bíróságnak a vagyonbukott vagyonának zár alá vételét és leltározását kellett elrendelnie, azonban az 1881:XVII. tc. 42. §-a alapján a közadós tulajdonába nem tartozó dolgokat természetesen visszakövetelheték a tulajdonosaik. Emellett az 1881. évi csődtörvény indokolása az 1840:22. tc. egyik kiküszöbölendő problémájaként jelölte meg azt, hogy a csődbe jutottak igyekeztek elvonni vagyonukat a csődeljárás alól a feleségüket megillető hozomány és hitbér jogintézményének kihasználásával.¹¹ E kérdés jogi szabályozásának bemutatására

szolgál a következő eset, amelyben Juhász István közadós zár alá vett vagyonából követelték vissza tulajdonaikat a vagyonbukott gyerekei, a kiskorú Juhász István és Juhász Amália, valamint felesége, Dobsa Aurélia, így a Szegedi Törvényszéknek kellett döntenie az ingóságok visszaadásáról. A legtöbb általuk követelt leltározott vagyontárgyat visszakapták a közadós gyermekei, mivel az anya sikerrel bizonyította, hogy a nagyanyjuktól kapták azokat, vagy ő vásárolta nekik, így az ő tulajdonukat képezik. A vagyonbukott neje pedig egy virágtartót és egy tehenet követelt a zár alá vett vagyonból. A bíróság megállapította, hogy azt ugyan bizonyítani tudta felperes, hogy maga vásárolta ezeket, viszont azt már nem állította és így nem is igazolta, hogy „a vásárlás a közadóssali házasságát megelőző időben történt”, vagy „saját pénzén vásárolta volna.”¹² Emiatt a vagyontárgyak közszerzeményen kívüli jellege nem volt megállapítható az 1881. évi XVII. tc. 46.§-a alapján, így a visszakövetelt ingóságok kapcsán elutasította a keresetet a törvényszék.

A kereset leginkább vitatott része azonban a vagyonbukott lányának, Juhász Amáliának követelése volt, ugyanis a törvényszék először elutasította a kereset e részét is. Ezt azzal indokolta, hogy a követelt zongora esetében nem tudta a felperes bizonyítani azt, hogy a közadós, Juhász István a nagyanyjától kapott hangszert pótlandó vette volna a lányának azt.¹³ A Szegedi Királyi Ítéltábla 1891. május 25-én megváltoztatta a korábbi ítéletet e vonatkozásában. Dobsáné Dubois Amália¹⁴ ugyanis 1879. június 27-én ajándékozott unokájának egy zongorát, amelynek eladását követően kapott Juhász Amália cserébe egy másikat, amely így bizonyítottan a vagyonbukott lányának tulajdona. Különösen arra alapozta ezt a megállapítást a bíróság, hogy a csődleltár szerint Juhász Amália neve állt a hangszeren.¹⁵ A Szegedi Ítéltábla ítéletét a Magyar Királyi Kúria is jóváhagyta, amely még nyomatékosabban vette

25. A Szegedi királyi Törvényszék kézzel írott ítéletének első oldala Juhász István közadós csődtömege elleni visszakövetelési perben

26. A Magyar Királyi Kúria a kiadmányozott ítéletet hitelesítő pecsétje

figyelembe, hogy „a zongorán a bírói szemlej[egy]zőkönyv szerint az ő neve „Amalie Juhász” van kivésve, e szerint tehát a kérdéses zongorához való tulajdoni joga külsőleg is felismerhetővé van téve.”¹⁶

A szegedi Krausz testvérek cég országos híré csődpere

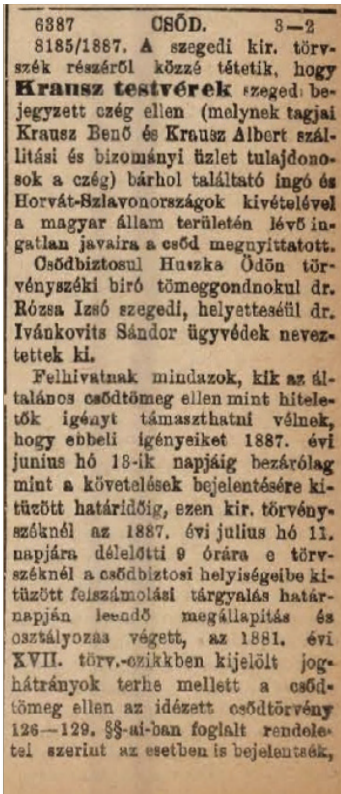
A Krausz testvérek cég a korabeli Szeged egyik legnagyobb vállalkozása és az ország egyik legnagyobb kereskedőháza volt, amelynek 19. század végi csődje komolyan megrengette a város kereskedelmét és gazdaságát.¹⁷ A levéltári selejtezések miatt azonban nem lehetséges végigkövetni a teljes eljárást, annak csupán egyes momentumai megismerhetők. Ennek ellenére mind helytörténeti, mind jogtudományi szempontból érdemes elemezni ezeket az ügyeket, mivel bepillantást engednek a korszak gazdasági viszonyaiba, valamint rávilágítanak egy nagy értékű csődeljárás kapcsán felmerülő jogi problémákra.

A Krausz testvérek cégnek két tagja volt Krausz Albert és Krausz Benő, akiknek fő profiljuk szállítási és bizományi üzletek lebonyolítása volt. A két kereskedő igen kiterjedt vállalkozási hálójával rendelkezett. Elsősorban sör, gabona és tojás exportálásával foglalkoztak,¹⁸ azonban a csődvagyonban különböző gabonafélék és haszonállatok is megtalálhatók voltak,¹⁹ valamint gazdálkodási tevékenységet is folytattak. A tojás kivitel kiemelkedő szerepét mutatja, hogy tojás Antwerpenben való értékesítésével kapcsolatos ügy is megtalálható a peres iratok között.²⁰ A mezőgazdasági tevékenység mellett építőanyag-kereskedelemmel is igyekeztek növelni a jövedelmüket.²¹ A Krausz testvérek korszakban való befolyását jól jelképezi, hogy a budapesti újságíró úgy vélte, hogy kapcsolatai révén eredményesen nyújthatta el bűnügyét is Krausz Benő.²² A Krausz testvérekhez tartozott a vizsgált korszakban a szegedi ún. Krausz-ház is,²³ amelynek teteje 1890-ben leégett a csődbe jutott testvérek szerencsétlenségét továbbfokozva.²⁴

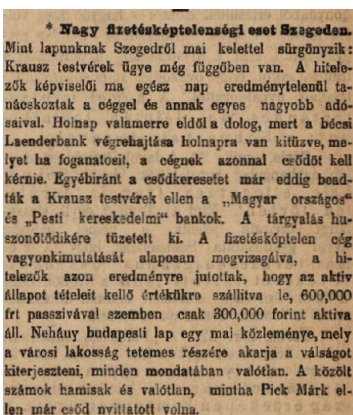
A fizetési nehézségeikkel foglalkozó napilaphír 1887. április 22-én jelent meg,

27. A Krausz-ház a szegedi Dugonics téren, amely a testvérpár tulajdonát képezte a csődnyitásig

28. A Krausz testvérek elleni csőd megnyitását közzétevő hirdetmény

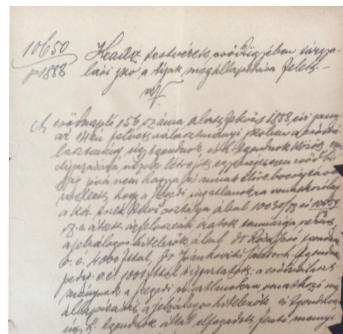

29. A Pesti Hírlap tudósítása a Krausz testvérek fizetéseképtelenségéről

amely szerint ekkor a szegedi, bécsi és budapesti hitelezők Szegeden gyűlést tartottak. Ennek a célja az volt, hogy felbecsüljék a cég aktívumait és passzívumait, a tudósítás alapján a tartozások már ekkor jóval meghaladták a követelések mértékét, ám a csőd szélén álló adósok ekkor még moratóriumot kértek a hitelezőktől és egyezsége törekedtek velük.²⁵ A fizetéseképtelenség okát abban jelölték meg, hogy külföldi partnereik közül egy svájci cég csődbe jutott, amely nagy veszteséggel járt.²⁶

A Szegedi Királyi Törvényszék mint csődbíróság bírt illetékességgel a Krausz testvérekkel szembeni csődeljárásban, így a bíróság az adósok kérelmére 1887. április 23-án megnyitotta a közadóssal szemben a csődöt.²⁷ A törvényszék két hónapot biztosítva a hitelezők számára 1887. június 23-át jelölte meg a követelések bejelentésének határidejeként, így a felszámolási tárgyalást július 11-ére tűzte ki, míg a csődválasztmány választásának időpontját július 14-ében határozta meg.²⁸ Csődbiztosként az eljárás lebonyolítására Huszka Ödön törvényszéki bírót nevezte ki a bíróság. Ugyanezen intézkedésével az 1881. évi XVII. tc. 97. §-a értelmében a hatósági területén lakó gyakorló ügyvédek közül tömeggondoknak a szegedi Rósa Izsót (Szeged, 1842. július 6.-Szeged, 1918. május 25.) nevezte ki. Szegeden a korszakban a legelismertebb ügyvédek közé tartozott, teljes életét Szegeden töltötte tanulmányai kivételével, ugyanis jogot a pesti és a bécsi egyetemen hallgatott. 1871-től működhetett ügyvédként. 1881-ben előbb nevét Rosenbergről Rósára változtatta, majd 1884-ben magyar nemesi rangot kapott a „Várhelyi” előnév használatával. Elismertségét mutatja, hogy később a Szegedi Ügyvédi Kamara elnöke lett, majd 1909-ben királyi tanácsossá nevezték ki.²⁹

Ugyanezen rendelkezés alapján helyettes tömeggondnoknak Ivánkovits Sándort (Szeged, 1850. november 25.-Szeged, 1917. április 22.) nevezte ki a törvényszék. Szegedi tanulmányait követően a pesti egyetemen szerezte jogi diplomáját. 1882-ben az ügyvédi vizsgáját követően kezdett Szegeden ügyvédként praktizálni. Szintén aktívan részt vett a kamarai életben, mivel előbb a Szegedi Ügyvédi Kamara titkára, majd választmányi tagja. Emellett a Magyar Jogász Egyletnek is titkára volt 1884 és 1891 között.³⁰

30. A tömeggondnokok díjazását meghatározó csődválasztmányi jegyzőkönyv első oldala

A Krausz testvérek bűnpere

A sajtóban természetes módon jóval nagyobb publicitást kapott a vagyonbukottak büntetőjogi felelősségre vonása, mint a hitelezők számára jelentősebb csődeljárás. Ennek végtárgyalását eredetileg 1891. december 28-ára tűzték ki,³¹ majd a védelem által kért halasztás miatt végül 1892. január 28-án vehette kezdetét.³² Amiatt húzódott el ennyire az ügy tárgyalása, mert Krausz Benőnek folyamatban volt egy másik csőddel kapcsolatos büntetőügye, amely még 1878-ban indult és a Krauszokkal szembeni csődeljárásig sem fejeződött be, amit így ír le a Pesti Hírlap újságírója: „tizenegy év óta nyújtóztatják az igazságosztás trancsérozó asztalán”.³³ Ezen ügyben hat havi börtönre ítélték, de ez ellen perújítással éltek, aminek helyt adott a Kúria, így elrendelték az ügy újratárgyalását.³⁴ Az ügy fővádlottja a vagyonbukott Polacsek Mór kereskedő volt, akit vétkes/csalárd bukással vádolták, míg Krausz Benőt bűnsegédi magatartással, ugyanis a vád szerint koholt váltót jelentettek be a csődeljárás folyamán a követelések között, amely tőle származott.³⁵ A Szegedi Királyi Törvényszék megállapította az új eljárásban, hogy a váltó valós volt, így Krausz Benőt felmentette, míg Polacseket csupán vétkes bukásért ítélték el három havi fogházra. Az ügyben eljáró bírói tanács Ráczy Gyula tanácselnökből, Onitius Elekből és Molnár Elemérből állt.³⁶

Krausz Benő a csőd elkerülhetetlen voltát felismerve korábbi eredményes gazdasági tevékenységük okán személye körül kialakult bizalom felhasználásával fedezet nélküli váltók és utalványok kibocsátásával bankoktól jelentős összegű pénzt szerzett, amellyel nagymértékű károkat okozott a pénzügyintézeteknek.³⁷ A vádlottak pedig ezt a pénzt saját céljaikra költötték el, vagy igyekeztek azokat félretenni.³⁸ A

törvényszék előtti tárgyalásból kitűnik, hogy a két bukott kereskedő igen „nagy lábon élt”, a bukás közeledtével pedig szándékosan készültek a csődnyitás előtt vagyonuk egy részét kimenteni.³⁹

Az eljárás alatt még újabb bűncselekménnyel is megvádolták Krausz Benőt, mivel szabadlábon lévő testvérével kívánt levelezést folytatni a börtönből, így börtönőrét meg akarta vesztegetni, aki emiatt feljelentést tett ellene.⁴⁰ A törvényszék végül a vesztegetés vádjára alól felmentette Krausz Benőt. Krausz Benőt így végül csalárd bukás és csalás büntetében marasztalták el, így négy évi fegyházra ítélték, míg testvére csalárd bukás büntetése miatt másfél év fegyházra szabtak ki. Mellétük még Kohn Henriket két év fegyházra, Herczl Illést pedig egy havi fogházra ítélték. A törvényszék ítélete ellen mind a vádlottak, mind a védők fellebbeztek.⁴¹ Az ügyben ítélkező bíróság tanácselnöke Pókay Elek,⁴² míg két tagja Schnell Frigyes és Magyar Lajos voltak.⁴³

A Szegedi Királyi Ítéltábla Krausz Benő terhére megállapította a vesztegetés elkövetését is, így súlyosította büntetését hat évi fegyházra. Krausz Albert szintén súlyosabb ítéletet kapott, mivel három és fél évi fegyházra szabott ki rá a másodfokú bíróság. A másik két vádlott büntetési tételét nem módosították.⁴⁴ A Magyar Királyi Kúria végül helybenhagyta az ítéltábla ítéletét annyi eltéréssel, hogy Krausz Albert büntetését két év fegyházra csökkentették.⁴⁵

Törvénykezés.

A Krausz-féle bűnügy tárgyalása.

A szegedi törvényszéknél ma délelőtt kilencz órakor veszi kezdetét a Krausz-féle bűnügy tárgyalása. A rendkívül komplikált kereskedelmi bűnpör több, mint kilencz esztendeje foglalkoztatja már a törvényszéket. Nemcsak szegedi, de fővárosi és bécsi kereskedő körökben is szokatlan érdeklődést vált ki a nagyszabású bűnpör eredményét. Az érdeklődésnek az a magyarázata, hogy a bűnpör főszereplői Krausz Benő és Krausz Albert, évek során csaknem döntő befolyást gyakoroltak a szegedi piacon. Ügyletkörük kiterjedt ugyyszólván a kereskedelem minden ágára. Neves, tekintélyes, nagy czég volt s váratlan bukásuk megrázta sok régi jóhírű kereskedő-ház biztonságát. Sok megszokott régi czégtábla lekerült a falakról s sok kereskedő elvesztette existenciáját, akárhánynak pedig megrendült eddigi hitele.

Persze milliókkal dolgozó nagykereskedőkre nem volt különösebb csapás a Krausz-czég bukása, csak „nagy veszteség”, mert a Krauszok nagyon csekély osztozni-valót hagytak a hitelezőknek,

Krausz Albert és Krausz Benő csalárdbukás büntetése miatt ülnek ma a vádlottak padján, utóbbi vádolva van csalás büntetével is. A tárgyalás, körülbelül négy napját fogja igénybe venni a törvényszéknek.

A törvényszék így alakult meg:

Tanácselnök: Pókay Elek. Szavazóbírák: Schnell Frigyes dr. és Magyar Lajos.

Jegyző: Csala Sándor.

Közvádló. Schmidt Imre kir. ügyész. Védők: Polgár Sándor dr., Magyar Miksa, Reininger Jakab, Vértess Adolf dr.

31. A Krauszok ellen megindított büntetőper megkezdéséről szóló tudósítása a Szegedi Híradónak

A tömeggondnokok díjazásának megszabása

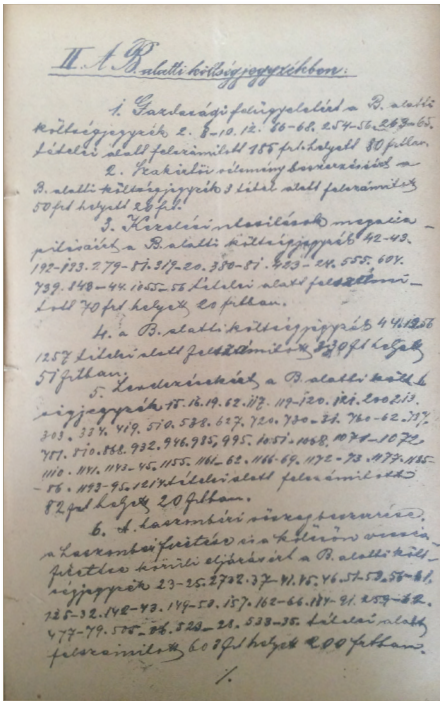
A tömeggondnok ügyvédek közül való kinevezése célszerű megoldása volt a törvénynek, ugyanis a csődtömeg, tehát a csődbe jutott vagyonának jogi képviselőjét látta el, így az adóst érintő pereket vette át. Emellett azonban a vagyon kezelését és a felette való rendelkezési jogot is ő gyakorolta. Az ügykezelés során a rendes családapa gondosságával volt köteles eljárni, valamint a vagyonkezelésről pontos számadást vezetni, amely gondosság elmulasztása esetén bekövetkező károkért felelősséggel tartozott. Munkájáért díjazásra volt jogosult, valamint kiadásait is megtérítették a csődvagyonból.

**32. Rósa Izsó, a csődper
tömeggondnokának karikatúrája
Gárdonyi Géza lapjából**

A tömeggondnokok díjazása a csődválasztmánnyal való szabad megegyezés tárgya volt. A létrejött egyezséget azonban a csődbíróság elé kellett terjesztenie a csődbiztosnak jóváhagyás céljából, amely, ha túlzottnak találta a díjazást, akkor saját jogkörében mérsékelhette azt. Ha a felek között nem jött létre egyezés, akkor a csődbíróság szabadon állapíthatta meg azt a csődbiztos és a választmány meghallgatásával tekintettel az ügykezelés terjedelmére, fontosságára és a kifejtett tevékenységre. A Krausz testvérekkel szembeni csődeljárás folyamán vita tárgyát képezte a fentebb megjelölt tömeggondnokok díjazása is.

1888. január 14-én választmányi jegyzőkönyv alapján a csődválasztmány jóváhagyása mellett a jelzálogos hitelezők a tömeggondnokokkal akképpen állapodtak meg, hogy Rósa Izsó 4000 Ft, míg Ivánkovits Sándor 1000 Ft díjazást kap, amelyet jóváhagyott a törvényszék is. A külön kielégítés alá tartozó követelések után fennmaradó általános tömeget kettébontotta a csődválasztmány rudnai⁴⁶ és szegedi vagyontömegre, de ezt a bíróság nem hagyhatta jóvá, mert az általános vagyontömeg ilyen módon nem volt elkülöníthető. Emiatt élve a törvény által biztosított diszkrecionális jogával megszabta a tömeggondnokok díjazását az általános vagyontömegre nézve. A Szegedi Királyi Törvényszék 1888. június 7-ei végzésében a csőd teljes befejezéséig 6000 Ft-nyi díjazást juttatott Rósa Izsónak, míg a helyettes tömeggondnok számára 2000 Ft-nyit „tekintettel a tömeg nagyságára és annak értékére, az ezzel járó kezelés és felelősségre, nemkülönben a bejelentett követelések nagy mennyiségére”.⁴⁷

33. A tömeggondnok által készített 18 oldalas költségek kimutatás B. oldalának első lapja

viszont csak a tömeggondnoké megtalálható. Rósa A. és B. költségjegyzékében különválasztotta a tömegkezeléssel kapcsolatos jogi jellegű ügyeket (41 tétel) és a csődvagyon értékesítésével kapcsolatos gazdasági jellegű feladatokat (45 tétel). Érdekességgéppen megjegyezhető, hogy a tételek között szerepel a Pick Márk elleni 30000 Ft-os követelések bejelentéséért felszámítandó díjazás. A törvényszék némiképpen részletezte a tömeggondnoki díj megállapításának módját, miszerint a feltüntetett tételek 5500 Ft-ot tesznek ki, amihez még hozzájárul a betérjesztendő számadások és a felosztási javaslat elkészítésének munkadíja, így összesen 6000 Ft-ra jogosult a tömeggondnok. A peres ügyekre vonatkozó költségeit viszont nem állapították meg, mivel az e pereket elbíráló bíróság kötelezettsége a díjazás megszabása, így azok a tömegrendezési díjazáshoz számítandók.⁴⁹

Rósa Izsó tömeggondnok a végzés ellen felfolyamodással élt a Budapesti Királyi Ítéltáblához, amelynek eredményeképpen 1889. április 16-án a másodfokú bíróság a jelzálogos hitelezőkre vonatkozó részét jóváhagyta a végzésnek, viszont az általános tömeghez kapcsolódó díjazásokról szóló részét „feloldotta”. A kir. törvényszéket utasította az ítéltábla, hogy hívja fel a helyettes tömeggondnokot a részletes díjjegyzék benyújtására, majd ezt követően a tömeggondnok által már benyújtott részletes díjjegyzék és a benyújtandó irat alapján végzésében pontosan, tételenként állapítsa meg a felszámítható és a mellőzendő díjakat.⁴⁸

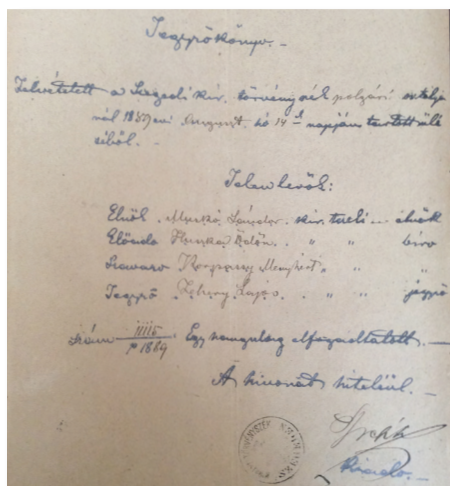
A Szegedi Királyi Törvényszék mint csődbíróság így 1889. augusztus 14-én a korábbival azonos tartalmú végzést hozott, azonban ezúttal csatolta a helyettes tömeggondnok és a tömeggondnok költségjegyzékét is. A levéltári iratok között

Az ügyben eljáró bíróság elnökeként Muskó Sándor törvényszéki elnökből,⁵⁰ előadó bíróként Huszka Ödönből és szavazó bíróként Korpássy Menyhértből állt össze, akiknek munkáját Zehery Lajos segítette jegyzőként.⁵¹ Határozatukat egyhangú szavazással hozták meg.

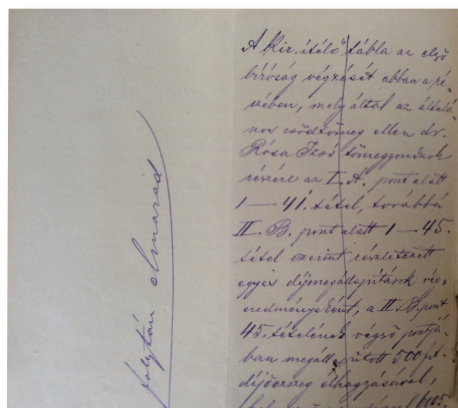
A tömeggondnoki díjak megállapítása azonban továbbra sem válhatott jogerőssé, ugyanis a Szab. Osztrák-Magyar Államvasut-Társaság és Rósa Izsó is felfolyamodással élt az újabb végzés ellen, amelyet így a Budapesti Kir. Ítéltáblának kellett elbírálnia. A másodfokú bíróság első ítélettervezetében jóváhagyta a törvényszék által megszabott összegeket, azonban kifejtette, hogy a díjazás csak a már elvégzett munka vonatkozásában felszámítható, így a jövőre kiszámított összeg egyelőre mellőzendő. A tervezet végül kihúzásra került, így az első ítéltáblai ítéletre kísértetiesen emlékeztető végzés született újra. A tömeggondnok és a helyettes tömeggondnok esetében is az ítéltábla álláspontja szerint túlságosan általános jellegű a határozat, így ismételten olyan új határozat hozatalára utasította 1890. február 10-én a Szegedi Királyi Törvényszéket, amely már megfelelően indokolt és részletezett.⁵²

1890. május 8-án így megint meghozta a törvényszék a tömeggondnokok díjait megállapító végzését, amelyben a díjakon ismételten nem változtatott. A végzés pontos tartalma nem megismerhető, mert hiányzik az iratok közül, azonban ezzel szemben ismételten felfolyamodással élt Rósa Izsó, míg rajta kívül Dr. Déry Károly is, így az ítéletáblai határozat már elemezhető.

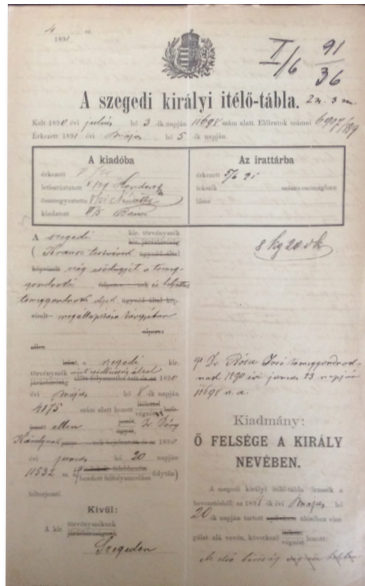
A másodfokú bíróság 1891. május 20-án hozta meg végzését, amely ekkor már a Szegedi Királyi Ítéltábla volt. Az egész csődeljárás és különösen a tömeggondnoki díjazásra vonatkozó rész érdekessége, hogy a Szegedi Királyi Törvényszék mint csődbíróság fellebbviteli fóruma a per megkezdésekor még a Budapesti Királyi Ítéltábla, azonban a tömeggondnoki díjazásról szóló jogerős végzést már a Szegedi Királyi Ítéltábla hozta meg. Az új bírósági fórumokat ugyanis

34. Az eljáró bíróság tagjainak nevét tartalmazó jegyzőkönyv

35. A Budapesti Királyi Ítéltábla kihúzott ítélettervezetének első része

36. A Szegedi Királyi Ítéltábla 1891. május 20-án kelt végzésének felzete, amely határozat nem sokkal az új bíróság megalakulása után született.

az 1890. évi XXV. tc. alakította ki, a bíróságok megalakulására pedig 1891. május 5-én került sor. A Szegedi Királyi Ítéltábla 1891. május 12-én kezdte meg működését,⁵³ így ez az ítélet az egyik első döntése volt a bíróságnak. Látható, hogy az ítéltáblák átvették az illetékességi területükhöz tartozó folyamatban lévő ügyeket a Budapesti Királyi Ítéltáblától.

A Szegedi Királyi Ítéltábla végzésében végül helybenhagyta Rósa Izsó számára a 6000 Ft-os díjazást, míg Ivánkovits Sándorét 1800 Ft-ra csökkentette 2000-ról, mivel a 200 Ft-os fennmaradó összeget még el nem végzett feladatokért állapította meg a törvényszék. Az Ítéltábla azért bírálhatta el ezt az ügyet, mert a törvényszéki végzés ellen két felfolyamodás is érkezett, ahogy azt fentebb már említettem. Az egyiket a tömeggondnokok nyújtották be a díjazás felemelése céljából, amelyet a bíróság

elutasított, mivel álláspontja szerint ennek nem volt jogalapja. A másik felfolyamodás Dr. Déry Károlytól érkezett, amelyben viszont ő a díjazás csökkentését kérte, amelyet szintén elutasított a bíróság, mivel az 1888. évi május 26. napján tartott tárgyaláson, amikor a hitelezők erre vonatkozó kifogásaikat előadhatták volna, meg sem jelent.⁵⁴ Ezzel mintegy három és fél év alatt döntés született a tömeggondnokok díjazásának mértékéről.

A vitatott követelések elbírálása

A cég alkalmazottjainak követelései

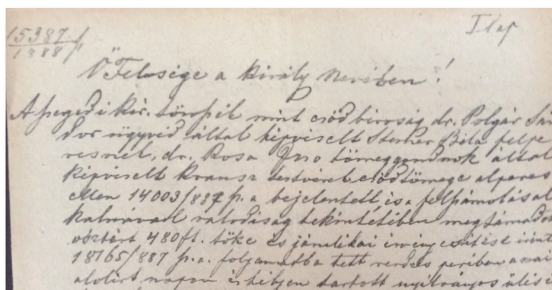
A következő ügyek már a hitelezőkkel való követelésrendezéshez kapcsolódnak.

Az érintett külön perben Steiner Béla felperesként kívánta bizonyítani követelésének valóságát a bíróság előtt, amit a csődbe jutott cég vasúti biztosaként neki járó fizetésből eredt.⁵⁵ Az alperes⁵⁶ tagadásával szemben három tanúval, Frank Miksa, Kelemen Sándor és Fischer Arnold bizonyította Steiner, hogy havi 80 Ft fizetéssel és teljes ellátással alkalmazta a Krausz testvérek cég. A törvényszék megállapította, hogy a tanúvallomások alapján Steiner

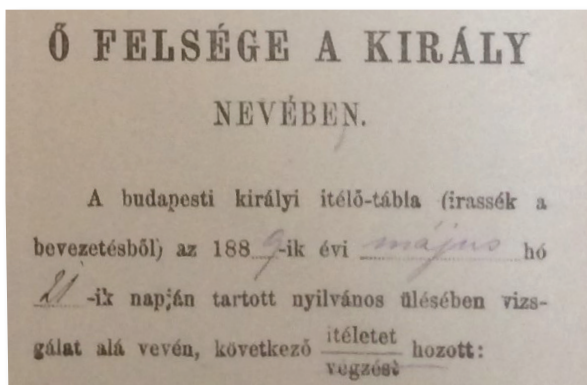
„a vasúti áruk feladása, vagy azok átvételével, és pénzbeszedésével” foglalkozott, amelyet fontosabb teendőként minősített a bíróság az ügyvitel szempontjából.⁵⁷ Emiatt az 1875. évi XXXVII. tc. 57. §-a és az 1884. évi XVII. tc. (ipartörvény) 92. §-a a kereskedősegedek esetében általános hat hetes felmondási idő helyett három hónapot biztosított számára, amely szabályozást az ipartörvény 97.

§-a egészítette ki azzal, hogy a munkabéren kívüli ellátásra jogosult kereskedelmi segédet a bérének kétszerese illeti meg a felmondási idő alatt. A csődnyitástól kezdve számítandó felmondási idő, így 1887. április 23-ától vette kezdetét, amely így június 22-éig tartott. Az április havi járandóságát még megkapta a felperes, így két havi bérét igényelhetette a felmondási időre.

Az alperes azon állítását nem vette figyelembe a törvényszék 1888. szeptember 6-án kelt ítéletében, hogy a csődnyitás után a szolgáltatát elhagyta Steiner, mivel a jogosultsága elvesztéséhez a szolgáltatát meg kellett volna tagadnia, amely nem történt meg, egyszerűen nem igényelte a vagyonbukott a további munkavégzését. Ennek megfelelően 440 Ft tőkét és annak kamatait ítélte meg a felperes számára a bíróság.⁵⁸ Az alperes nevében a tömeggondnok fellebbezett az ítélet ellen, de azt a Budapesti Kir. Ítéltő-tábla változtatás nélkül helybenhagyta 1889. május 21-én kelt ítéletében.⁵⁹

37. A Szegedi Királyi Törvényszék Steiner-ügyben hozott kézzel írott ítéletének fejrésze

38. A Budapesti Királyi Ítéltő-tábla Steiner-ügyben hozott ítéletének előnyomtatott fejrésze

Szűts István felperesként szintén a Krausz testvérekkel szembeni követelésének valódiságát kívánta bizonyítani a Szegedi Királyi Törvényszék mint csődbíróság előtt.⁶⁰ A közadós cég 1877-ben Szatymazon sertéshízlalási vállalkozásba kezdett, amelynek vezetésével Szűts Istvánt bízták meg. A megállapodás szerint a befolyó nyereség fele illette volna meg ezért a felperest. A keresetét később úgy módosította, hogy csupán

a Szentesről és Mágocsról (Nagymágocs) vásárolt 577 sertés hízlalásából származó bevétel fele részére tart igényt, amely 5170 Ft 56 kr-t tett ki. Ennek következtében nem a teljes vállalkozásból befolyt összegre terjedt ki a követelése, hanem csupán annak egy részére. A bíróság előtt azt azonban nem tudta bizonyítani, hogy a vagyontárgy csak eme 577 disznó hízlalására társult volna, hanem a törvényszék álláspontja szerint a társulás a teljes szatymazi vállalkozásra szólt. A teljes serteshízlalásra irányuló gazdasági tevékenység azonban könyvkivonatokat tanúsága alapján veszteséggel zárult, így a felperes keresetét a törvényszéknek el kellett utasítania 1890. január 9-én kelt ítéletében.

39. A Szegedi Királyi Törvényszék pecsétje Krausz Berta hozomány- és hitbérigényéről döntő ítéletén

A felperes fellebbezett az ítélettel szemben, amelynek következtében a Budapesti Királyi Ítéltábla 1890. október 14-én felhívta a Szegedi Királyi Törvényszéket a felterjesztett iratok közül hiányzó dokumentumok pótlására.⁶¹ Az emiatt bekövetkező késedelem miatt azonban 1892. január 25-én már a Szegedi Királyi Ítéltábla bírálta el a fellebbezést, amely helybenhagyta az első bíróság ítéletét, mivel indokolása szerint a felperes nem tudta bizonyítani sem azt, hogy csak az 577 sertés hízlalására fogadták volna fel, sem azt, hogy ebből mennyi haszon származott.⁶²

Krausz Albert felesége hitbérét és hozományát követeli

A csődeljárások neuralgikus pontja jellemzően a csődbe jutottak felesége által követelt hozomány volt. A Krausz testvérek ügyében is megjelent a bejelentett követelések között Krausz Berta együttesen 4500 Ft értékű hozománya és hitbére, amelynek valódiságát vitatták a felszámolási tárgyalás alkalmával. A felperes a közadós Krausz testvérek közkereseti társaság egyik tagjának, Krausz Albertnek házastársaként kívánta 3000 Ft hozományának és 1500 Ft írott hitbérének kiadását. Az alperes csődtömeg érdekében fellépő gondnok azonban tagadta az erről szóló szerződés valódiságát és azt, hogy a hozományt beruházták volna a férj vagyonába, amelynek ellenkezőjét felperes sem tudta bizonyítani. A bíróság így elutasította a keresetet. Emellett kiemelte a Szegedi Királyi Törvényszék, hogy, ha igazolta volna, akkor sem érvényesíthette volna a csődtömeggel szembeni követelését, mivel a kereskedelmi törvény 95. §-a értelmében a társasági vagyonnal szemben, ami jelen esetben a csődtömeg, a tagok magánhitelezői nem

érvényesíthetik követeléseiket, csak azon esetben, ha a magánhitelezőt kamat, munkadíj vagy jutalék illeti meg ebből. A követelés valóságának igazolásával is, így csupán Krausz Albert hitelezője lehetett volna a felperes, és nem a közkereseti társaságé.⁶³

A felperes fellebbezése következtében a Szegedi Királyi Ítéltábla is jóváhagyta a törvényszéki ítéletet. Emellett megerősítette a korábbi bírósági álláspontot, miszerint a csődtörvény 251. §-a értelmében is a magánhitelezők a kereskedelmi társaság vagyonával szemben nem léphetnek fel, különösen, mivel a csődöt nem Krausz Alberttel szemben nyitották, hanem a Krausz testvérek kereskedelmi társaság vagyonával szemben. Az 1881. évi XVII. tc. 267. §-a biztosított még a hozománnyal kapcsolatos jogosultságokat a törvény hatálybalépése előtti időszakra vonatkozóan, ha a kereskedőkről szóló 1840. évi XVI. törvénycikk 9. §-a és a kereskedelmi törvény 552. §-a alapján a kereskedő vagy felesége a kereskedői státusz bejegyzése alkalmával bejelentette a hozomány, a hitbér vagy a jegyajándék értékét, akkor csőd esetén e követelések elsőbbséggel bírtak. Ebben az esetben azonban ilyen irányú bejelentés sem történt.⁶⁴

A veszteséges tojásexport

Jules Plissart és a Krausz testvérek közkereseti társaság 1885-ben léptek üzleti kapcsolatba, amelynek keretében bizományi szerződést kötöttek tojás fehérjéjének és sárgájának Nyugat-Európába és Amerikába exportálása céljából. Az üzleti összeköttetés azonban megszakadt 1886. december 4-én, így felperes közölte a megbízóval az elszámolási kimutatását, amely alapján követelte az előlegek után fennmaradó követeléseit. Ennek azonban 1887. március 21-éig nem tett eleget az alperes közadós, így pert indított vele szemben. A csőd megnyitásakor bejelentette a felperes a vagyonbukott tartozását, ám annak valóságát a csődtömeggondnok vitatta, így a csődtörvény 10. §-a alapján áttették a csődbírósághoz az ügyet.

Az alperes tömeggondnok a felszámított bizományi díjakat, a kamatokat és a fuvarköltséget is kifogásolta, sőt viszonkeresettel élt, mivel a felperes a neki küldött árukat a megállapodáshoz képest alacsonyabb áron adta el. A bíróság ennek kapcsán megállapította, hogy a létrejött bizományi megállapodásban a tojás fehérjéjére vonatkozóan nem állapodtak meg limitárban a felek, hanem a bizományos csupán a reménytelen eladási árakat jelezte. A tojás sárgájáért Antwerpenbe szállítva 1 frank 82 centime-ot ígért a bizományos fél, azonban a megbízó ehhez később nem ragaszkodott, csupán a lehető legjobb ár elérését kérte, sőt az esetleges alacsonyabb árért is vállalta a felelősséget.

A Szegedi Kir. Törvényszék a felek jogvitájának elbírálásakor ebben az esetben a magánjogi viszonyok tekintetében írott jogforrásra támaszkodhatott, mivel a bizományi szerződés szabályait az 1875. évi kereskedelmi törvény meghatározta.⁶⁵ A bíróság ennek alapján megállapította, hogy az alperes követelése jogalap nélküli, főként, mert felperes tanúkkal bizonyította, hogy az áruk rossz minőségűek voltak és már erősen romlásnak indultak, így magasabb ár nem volt elérhető. Ehhez járult még az is, hogy 1886-ra árhanyatlás következett be a piacon, ennek következtében inkább a közadós céget óvta meg a nagyobb károsodástól. Az alperes is elismerte, hogy az áru visszaküldését nem kérte, sőt annak romlásáról, valamint az árak drasztikus csökkenéséről is tudott. A szakértői vélemény is megerősítette azt, hogy a legjobb minőségű tojás is négy hónap alatt romlásnak indul. Ezen okokból a felperes megfelelően járt el a tojások értékesítésekor. Az alperest terhelte volna annak bizonyítása, hogy magasabb ár is elérhető lett volna, vagy, hogy a felperes nagyobb hasznot realizálhatott volna, de ez nem történt meg.

A törvényszék leszögezte, hogy külön kikötés hiányában így a kereskedelmi törvény 377. §-a alapján a felperes a bizományi díjra, amely a megállapodásuk alapján 3%, ami nem tekinthető túlzónak. Emellett a felperesnek az előlegként felvett összeg után jár a kamat az alperestől. Jules Plissart emellett a kezelési, szállítási és fuvarozási költséget is jogosan számította fel, mivel a megbízó köteles a bizományos készkiadásait megtéríteni. A felszámított díjakat a könyvkivonataival igazolta a felperes, amelynek valódiságát az antwerpeni törvényszék tanúsította, viszont a munkabér, munkaküldés és a sürgönyök költségei hiányoztak a kereskedelmi könyvekből, így ezzel csökkentette a törvényszék a követelését. Összesen így a felperes 24190 frank 89 centime-re és ennek kamataira volt jogosult a Szegedi Királyi Törvényszék 1897. április 15-én kelt ítélete alapján.⁶⁶

A Szegedi Királyi Ítéltábla 1897. szeptember 20-ai ítéletében a mindkét fél által megfellebbezett törvényszéki ítéletet lényegi elemeiben helybenhagyta.⁶⁷ Annyiban változtatta meg az ítéletet, hogy csökkentette a felperes számára meg nem ítélt részt, mivel álláspontjuk szerint csak a sürgönyköltségek hiányoztak a kereskedelmi könyvekből, így a többi tételt megítélte. Az egész követelést a csődtörvény 62.§-a alapján a második osztályba sorolta. Az ügy a felperes fellebbezése folytán eljutott a Magyar Királyi Kúriához is, amely bírói fórum teljes mértékben helybenhagyta az ítéltábla ítéletét 1898. január 26-ai ülésében.⁶⁸

Ki jogosult a városi adó behajtására a Krauszék elleni csődeljárásban?

A következő problémás eset a köztartozások miatt alakult ki, amely a szegedi napi sajtó figyelmét is felkeltette. Ebben az esetben nem a csődeljárás eseményeit helyezték az érdeklődés középpontjába az újságírók, hanem a városi adóhivatal munkáját. A városi adó beszedéséért felelős szerv vezetésében ugyanis változás állt be, így derülhetett fény annak mulasztásaira. Az egyik ilyen tévedés a Krausz-perrel volt kapcsolatos, ugyanis 1680 Ft 60 kr városi adóhátralék esetében elmaradt annak az I. osztályú követelések közé sorozása, így okozva jelentős károkat a városnak.⁶⁹ A város tiszti ügyésze emiatt megkísérelte a tévedés felismerését követően a vizsgált csőd vagyontömegével szembeni fellépést, amelynek iratai fennmaradtak a levéltári iratanyagban.

Ezen iratokból az ügy előzményei kapcsán az ismerhető meg, hogy a bejelentett városi adóhátralékokkal kapcsolatos követelés valódiságát és osztályozását megtámadták a felszámolási tárgyalás alkalmával, amelynek a következtében a Szegedi Királyi Törvényszék 14003/1887. számú végzést hozta. A bíróság a határozatában a tömeggondnokot arra utasította, hogy intézkedjen az illetékes hatóságnál a követelés megállapítása végett. A Magyar Királyi Államkincstárt pedig szintén a tömeggondnokot hívta fel arra, hogy per útján a megfelelő osztályozás érdekében járjon el. A törvényszék ezt követően az adótartozások összege kapcsán tárgyalást rendelt el, majd ennek eredménye alapján végzésében megállapította a városi adó osztályozását.⁷⁰ Az eljárás ezen részében történhetett a fentebb említett mulasztás, amely azonban nem ellenőrizhető, mivel mind a törvényszék végzése, mind a többi előzményirat hiányzik a fennmaradt dokumentumok közül.

— Régi bűnök. A sok mulasztás, hanyagság, ami a városi adóhivatal régi vezetésében — mint most kiderül — napirenden volt, még mindig egymásután jön napvilágra. Legnagyobb részük a város anyagi karosulását is okozta, mint pld. ez az eset is, amit maga Csizsár Gyula kir. pénzügyigazgató jelentett be tegnap a főispánnak. Arról van szó, hogy a «Krausz testvérek» ismert csődügyében, a följelentés szavai szerint «a városi adóhivatal által régebben követett helytelen adóelszámolás miatt 1680 frt 60kr. városi adóhátralék nem soroztatott az I. oszt. követelések közé». A mi annyit tesz, hogy a városnak alig lehet reménye behajtani ezt a követelését. A főispán tegnap már elrendelte ez ügyben a vizsgálatot.

40. A Szegedi Híradó tudósítása a Krausz-féle adótartozás bejelentésének elmaradásáról

A bíróság által ilyen módon lefolytatott eljárással szemben 1891. október 7-én lépett fel a Szegedi Híradó által bemutatott eseményeket követően Szeged szab. kir. város adóhivatalának képviselőjében a tiszti ügyész.⁷¹ A Szegedi Királyi Ítéltőárta viszont elutasította felfolyamodását arra hivatkozva, hogy a tiszti ügyész nem rendelkezik erre való jogosultsággal. Ezt azzal indokolta, hogy „a csődbejelentésekben nem csak az állami, de

a városi adók is a kir. kincstár részéről jelentettek be,⁷² így a kir. kincstár képviseletében eljáró szegedi kir. pénzügyigazgatóság bírt volna erre jogosultsággal, amely szerv azonban a vonatkozó végzéssel egyetértett és nem élt a felfolyamodás lehetőségével.⁷³

A m. kir. Kúria 1892. május 17-én végzésében a másodfokú bíróság döntését megváltoztatta, így elfogadta a tiszti ügyész felfolyamodását és utasította az Ítéltáblát az ügy érdemi elbírálására. A Kúria álláspontja szerint Szeged város tiszti ügyészét megillette a fellebbviteli jogosultság, mivel nem csak a királyi államkincstárnak a képviseletében jár el, hanem Szeged szab. kir. város képviseletében is, amelynek érdekeit szintén érinti a vitás ügy.⁷⁴

A Szegedi Kir. Ítéltábla így 1892. július 18-ai zárt ülésében érdemben elbírálta az ügyet, amelynek eredményeképpen végzésében megállapította, hogy a Szegedi Királyi Törvényszék mint csődbíróság eljárási hibát vétett a perben. Az adóhátralékok valódiságával való intézkedésre ugyanis nem utasíthatta volna a csődtömeggondnokot, mivel az a csődtörvény 146.§-a és a pénzügyi közigazgatás változtatásáról szóló 1889. évi XXVIII. tc. értelmében a pénzügyi hatóságok (pénzügyi igazgatóságok) hatásköréhez tartozott.⁷⁵ Az osztályozás esetében pedig nem dönthetett volna peren kívül a csődbíróság, hanem csupán a hitelező által megindított külön peres eljárás során az 1881. évi XVII. tc. 148. §-a szerint. Az Ítéltábla így a megtámadott végzésnek és az azt megelőző tárgyalás érintett részeinek megsemmisítéséről döntött, amelyről további intézkedés végett értesítették a törvényszéket.⁷⁶

A törvényszék további intézkedései nem ismertek, de így eredményesen léphetett fel a tiszti ügyész a követelés I. osztályba való átsorolása céljából, mivel az eljárás e részét meg kellett ismételni. A Szegedi Királyi Törvényszék által elkövetett eljárási hiba miatt, így indokolatlan volt az újságíró lemondó megjegyzése a városi adótartozás kapcsán.⁷⁷

Egyezségkötések körül felmerült problémák

Sikeres egyezséget köt-e a vagyonbukott sógora?

Dr. Déry Károly⁷⁸, Krausz Benő sógora⁷⁹ a Krausz testvérek kereskedelmi társasággal Báró Nikolics Fedortól haszonbérletbe vett egy rudnai földterületet.⁸⁰ A társasszerződési viszony alapján a későbbi felperes, Dr. Déry Károly egynegyed rész illetve meg a haszonbérlet területből, így a felszerelésekből és a befektetésekből is egynegyed részre tarthatott igényt. Az ebből eredő követelés összegét 1887. január 1-jén 24763 Ft 73 kr-ban állapították meg. Az alperes tömeggondnok ennek rendezése céljából igyekezett

41. Bárá Nikolics Fedor, Rudna legnagyobb földbirtokosa, aki a vizsgált ügyben a haszonbérbe adó volt

42. A Nikolics család nemesi címere

alkut kötni felperessel, amelynek eredményeképpen a csődválasztmánytól utasítást kapott a tömeggondnok, hogy a rudnai birtokból származó tulajdoni igények és a felperes által a csődtömeggel szemben bejelentett, ügyvédi munkadíjból eredő követelés (2312 Ft 20 kr) kielégítésére olyan egyezsége kössön, amely alapján a csődtömeg értékesítését követő első pénzfelosztás alkalmából 15000 Ft-ot fizetnek. Az egyezség hiába született meg erre vonatkozóan, mert az írásba foglalást elhalasztották, amikor pedig annak megvalósítását a felperes kívánta, az alperes már megtagadta.

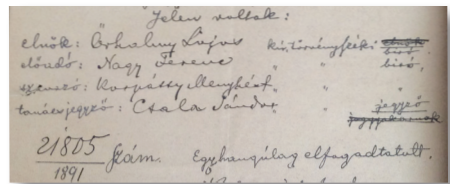
Felperes az ilyen formában megkötött egyezség érvényességének kimondását kérte a törvényszéktől, valamint számára az alkuban szereplő összeg megfizetését. Az alperes a per során tagadta az egyezség létrejöttét. Az eljárás tárgya így az volt, hogy a felperesnek kellett volna az egyezség kötelező erejét bizonyítania. Ezt olyan módon kívánta megtenni, hogy a tömeggondnok csődválasztmányi felhatalmazását az egyezség megkötésére a választmányi tagok tanúkénti meghallgatásával igazolja, míg az egyezség megszületésére vonatkozóan főesküt kínált az alperesnek. E bizonyítékok azonban nem igazolhatták az egyezség létrejöttét.

A csődtörvény 100. és 102.§-a alapján ugyanis a tömeggondnok nem rendelkezik hatáskörrel jogerős egyezség megkötésére. Az egyezség megkötéséhez a 160. § értelmében a felszámolási határnápig a

csődbíróság felhatalmazása szükséges, utána pedig a csődválasztmány határozata.⁸¹ A felperes azonban sem bírósági felhatalmazást, sem csődválasztmányi határozatot nem tudott a per során bizonyítékként csatolni. E határozatoknak alakszerűségi feltétele a jegyzőkönyvbe foglalás, tehát ezt tanúvallomásokkal nem bizonyíthatta felperes. Déry ugyan követelte a csődválasztmányi határozat bemutatását alperestől, azonban erre nem volt kötelezhető a polgári perrendtartásról szóló 1868:LIV: tc. alapján, mivel egyik félnek sem szükséges olyan okiratot bemutatni, amit maga nem kíván használni. Erre

vonatkozóan egyetlen megoldás mutatkozott volna, ha felperes alkeresetet terjeszt elő, amennyiben közös okiratnak tekinti a határozatot. A felperes viszont ezzel a lehetőséggel sem élt. A határozat tartalmáról pedig eltérőek voltak a tanúvallomások, így még annak bizonyítására sem alkalmasak, hogy a vitatott egyezséget elfogadta volna a választmány. A határozat alakszerűségi követelménye miatt a felperes által az alperestől követelt eskü is alkalmatlan az egyezség létrejöttének bizonyítására. Emiatt a törvényszék 1891. november 26-ai ítéletében elutasította a felperes keresetét, és a perköltségek megfizetésére kötelezte.⁸²

Ebben az esetben a törvényszék tagjaiként Őrhalmy Lajos királyi törvényszéki bíró mint elnök,⁸³ Nagy Ferenc mint előadó bíró, Korpássy Menyhért mint szavazó bíró jártak el. A tanácsjegyző pedig Csala Sándor volt.⁸⁴

43. Az ügyben eljáró bírói tanács

Déry Károly fellebbezését követően a Szegedi Királyi Ítéltábla 1892. július 11-én helybenhagyta az első bíróság ítéletét.⁸⁵ Az indokolást mindösszesen azzal bővítette, hogy álláspontja szerint a tanúk vallomásai alapján a csődválasztmány a tömeggondnokot csupán az egyezség megkísérlésével bízta meg, így a csődválasztmány jóváhagyására lett volna még szükség az egyezség megkötéséhez. A másodfokú bíróság is hangsúlyozta, hogy a felperesnek kellett volna bizonyítania a csődválasztmány megfelelő alakiságok szerint létrejött, így érvényes határozatát.

44. Muskó Sándor, a Szegedi Királyi Törvényszék elnökének (1885-1897) karikatúrája Gárdonyi Géza lapjából

Az ilyen módon elmaradt egyezséget a pereskedő felek azonban végül mégis megkötötték, ám más feltételek mellett. A csődbíróságnak beterveztett 1892. április 19-én kelt csődválasztmányi jegyzőkönyv értelmében Déry Károllyal olyan egyezséget készített elő a csődválasztmány, amelynek értelmében a hitelező számára összes követeléséért 9500 Ft-ot folyósítanak, amely ellentételezéseképpen visszavonja folyamatban lévő kereseteit.⁸⁶ Az egyezség jogerőre emelkedéséhez „a megjelent és szavazatra jogosított hitelezőknek a

követeléseik összege szerint számított” többségére volt szükség, amely szavazás céljából 1892. június 3-ára tűztek ki meghallgatást Steingassner Ákos csődbiztos hivatali helyiségébe, amelyre az összes hitelezőt meghívták. A jegyzőkönyv kérelmét egyhangúlag elfogadta a csődbíróság 1892. május 5-én, amelynek tagjai elnökként Muskó Sándor királyi törvényszéki elnök, előadó bíróként Steingassner Ákos törvényszéki bíró, szavazó bíróként Serbán Mihály törvényszéki bíró voltak, míg a tanácsjegyzői teendőket Junker János aljegyző látta el.⁸⁷

Az egyezséget 321250 Ft követelés erejéig terjedő szavazattal elfogadták a hitelezők, így azt 1892. június 23-án tudomásul vette a Szegedi Királyi Törvényszék mint csődbíróság az előzőhöz hasonló összetétellel.⁸⁸ Egyetlen eltérés az volt, hogy a jegyzői teendőket Széles Károly aljegyző látta el.

A nehezen elfogadott egyezség ellen 1892. július 5-én Szűts Andor ügyvéd az Osztrák-Magyar Államvasút Társaság képviseletében nyújtott be felfolyamodást a Szegedi Királyi Ítéltáblához.⁸⁹ Mindkét bemutatott végzés ellen felfolyamodással élt, azonban az 1892. május 5-én kelt végzés ellenit hivatalból elutasította a bíróság, mivel a csődtörvény 79.§-ában megszabott 8 napos határidőt jócskán túllépte az előterjesztése. A másik végzésre vonatkozó felfolyamodását viszont már érdemben bírálhatta el az ítéltábla. Ebben az esetben is jóváhagyták a törvényszék végzését, ugyanis a felfolyamodó az egyezségről való szavazáson nem jelent meg, amely „azt fejezte ki, hogy az egyezség nem ütközik az érdekébe.”⁹⁰ Emellett a felfolyamodásban azt kifogásolta a felperes, hogy az általános csődtömegből kerül majd kifizetésre az egyezségben meghatározott összeg, amely viszont az egyezségnek nem is része, mivel azt a Báró Nikolics Fedor által kezelt letétekből elégítenék ki.

45. Az Osztrák-Magyar Államvasút Társaság indóháza (a mai Nyugati pályaudvar)

A csődválasztmány és Szűcs Adolf egyezségének megtámadása

A következő üggyel kapcsolatos, töredékesen fennmaradt, Ítéltáblához fellebbezett végzésben a Szegedi Királyi Törvényszék mint csődbíróság utasította a csődválasztmányt 1888. április 12-én, hogy hívják össze az összes csődeljárásban érintett hitelezőt és a Szűcs Adolfal kötendő egyezségről hozzanak döntést. Az összehívás időpontjáról és az egyezségről való határozat megalkotásáról a csődválasztmánynak kellett gondoskodnia, és erről a végzés közlésétől számított 45 napon belül kötelesek voltak értesíteni a csődbíróságot. A törvényszék ezt a határozatot Dr. Szivesy László ügyvédnek és Posch Gyulának, a Magyar Országos Bank vezértitkárának kezdeményezésére hozta meg. Ők a csődválasztmány tagjaiként ugyanis hiába ellenezték az egyezség elfogadását, a csődválasztmány többi tagjának támogató szavazata miatt kisebbségben maradtak, és a testület elfogadta az egyezségi ajánlatot. Az egyezség két ellenzője emiatt kérte az 1881. évi XVII. tc. 157.§-ából eredő jogosultságukkal élve az összes hitelező összehívását a vitás ügyben való határozathozatal céljából. Erre azért volt lehetőségük, mert Dr. Szivesy László 109 232 Ft 88 kr, Posch Gyula pedig 104 963 Ft 15 kr értékű követelés képviselőjét látta el a perben, amelyek összesen meghaladták a csődtömeg ellen bejelentett összesen 30 322 Ft 38 kr I. osztályú és a 767 079 Ft 96 kr II. osztályú követelés $\frac{1}{4}$ részét.⁹¹

A csődválasztmány a törvényszék által hozott végzés ellen felfolyamodással élt, azonban a Budapesti Királyi Ítéltábla 1888. október 3-ai határozatában jóváhagyta a megtámadott intézkedést. Az iratokból arról már nem értesülünk, hogy az egyezség végül jóváhagyásra került-e.⁹²

A csődválasztmány tagjai minden bizonnyal Köszeghváry Lajos, Dr. Lázár György, Dr. Szivesy László, Dr. Arany Károly, Dr. Herz Gyula voltak.⁹³ Az 1888. április 12-én és az 1889. augusztus 14-én kelt iratokban ugyanis egyezően ezt az öt személyt jelölték meg választmányi tagként. Némi bizonytalanságot az okoz, hogy a Budapesti Királyi Ítéltábla az 1888. április 12-ei választmányi jegyzőkönyvhöz kapcsolódó végzésében Posch Gyulát is a választmányi tagok között említette. Ez azonban tévesnek tűnik, mert a jelzett személy Budapesten élt, a törvény pedig kifejezetten megkövetelte, hogy lehetőleg a törvényszék székhelyén lakó hitelezők legyenek a választmány tagjai. A választmányi tagsága ellen szól az is, hogy ezáltal páros számú lenne a csődválasztmány. A csődtörvény ugyan nem követelte meg, hogy a bizottság páratlan számú legyen, azonban a határozatképesség miatt ez volt a megfelelő megoldás. Emiatt Posch Gyula inkább csak a hitelezők egyike lehetett, aki Dr. Szivesy Lászlóval együttesen lépett fel érdekeik védelmében.

Az I. világháború megjelenése a csődeljárásokban

A 1881. évi csődtörvény kapcsán vázolt gazdasági viszonyok gyökeresen megváltoztak az I. világháború közeledtével. A háborúra való készülődés következtében fokozatosan megjelent annak az igénye, hogy a végrehajtó hatalom számára megteremtsék a beavatkozás lehetőségét a gazdasági folyamatokba.⁹⁴ Ennek eredményeképpen a továbbiakban vázolt moratórium-rendeletek kibocsátására nyílt lehetősége a kormánynak, majd az árdrágítás,⁹⁵ a tisztességtelen verseny⁹⁶ és a kartelljogi szabályozás⁹⁷ létrehozásával háttérbe szorult a korábban uralkodó szabad versenyre épülő gazdasági felfogás a két világháború közötti időszakban, amelyet a piacsabályozás irányába ható törekvések váltottak fel.⁹⁸

46. Az I. világháború nemcsak a harctéren lévő katonákat, hanem a hátszágban maradókat is megviselte

A kormányzat a megfelelő eszközökről 1912 decemberében a kivételes hatalomról szóló törvény⁹⁹ elfogadtatásával gondoskodott, amely értelmében a magánjogi követelések érvényesítésébe, valamint a polgári peres és nemperes eljárásokba való rendkívüli beavatkozásra is felhatalmazást kapott, amelyet az I. világháború kitörését követően pontosított az 1914. évi L. törvénycikk, amely szerint már a magánjogi jogviszonyoknak háború

miatt szükségessé vált rendezésére is kiterjed a minisztérium felhatalmazása. Ezzel a jogosultsággal élve a kormány a magánjogi kötelezettségek teljesítésének vonatkozásában 1914. augusztus 15-étől moratóriumot hirdetett.¹⁰⁰ A rendelet felhatalmazta az igazságügyminisztert, hogy peres és nem peres eljárások esetében a szükséges szabályokat megállapítsa. Ezeket az eljárásjogi moratóriumot létrehozó rendeleteket iuristititium rendeleteknek nevezte a jogtudomány.¹⁰¹ Az első iuristititium rendelet alapján a hitelezők kérelmére moratórium ideje alatt csődnyitást elrendelni nem lehetett, a rendelet 1914. augusztus 15-ei hatályba lépése előtt a hitelezők által kezdeményezett csőd esetében szünetelt az eljárás.¹⁰² A moratóriumot később többször meghosszabbították, amely kihatott a csődeljárás megindíthatóságára is.¹⁰³

A csődbe jutott csődtömeggondnok

a. A iuristitium megjelenése a bírósági joggyakorlatban

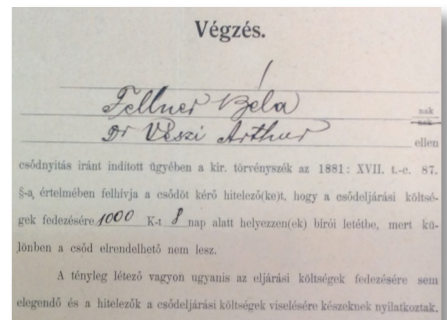
Az I. világháború kitörése jelentős hatást gyakorolt a lakosság mindennapjaira, így természetesen a csődeljárásokban is tetten érhető a háború megjelenése. Az alábbi jogeset a csődeljárás megindíthatósága kapcsán nyújtott érdekes elméleti állásfoglaláson túl betekintést enged abba is, hogy milyen módon „kuszálta” össze a magánjogi viszonyokat az országban fennálló hadi állapot.

1914. július 30. napján bocsátotta ki a Szegedi Királyi Törvényszék azt a végzést, amely kapcsán a csőd megnyitására vonatkozó rendelkezések értelmezésére nyílt lehetőség. Fellner Béla felperes Dr. Vészi Arthurral szemben kérte a csődeljárás megindítását, azonban a közdös vagyona nem volt elegendő még az eljárási költségek fedezésére sem. Az 1881. évi XVII. törvénycikk alapján ilyen esetben a csődnyitás csak akkor rendelhető el, ha a hitelezők a csődeljárási költségek viselését vállalják, és a bíróság által e célra megállapított összeget leteszik. A törvényszék ennek megfelelően végzésében felhívta a csődtöt kérő hitelezőket, hogy 8 napon belül 1000 K-t helyezzenek letétbe, ugyanis ennek hiányában a csőd nem lesz elrendelhető.¹⁰⁴ Az ügyben eljáró háromtagú bírói tanács tagjai elnökként Dr. Simon Ákos királyi táblai bíró, előadóként Dr. László Adolf királyi törvényszéki bíró, szavazóként Dr. Korpássy Gyula királyi törvényszéki bíró¹⁰⁵ voltak, míg jegyzőként Dr. Kiss István királyi törvényszéki joggyakornok segítette a munkájukat.

Fellner Béla a döntés ellen felfolyamodással élt. A Szegedi Királyi Ítéltábla azonban érdemben nem bírálta el az ügyet, ugyanis 1914. szeptember 9-én kelt végzésében az eljárást felfüggesztette, mivel a 13.300/1914. I. M. E. számú rendelet 7.§-a alapján az 1914. augusztus 15-e előtt csődnyitás iránt hitelező részéről beadott kérelem tárgyában

47. A Szegedi Királyi Törvényszék pecsétjének lenyomata az I. világháború időszakából

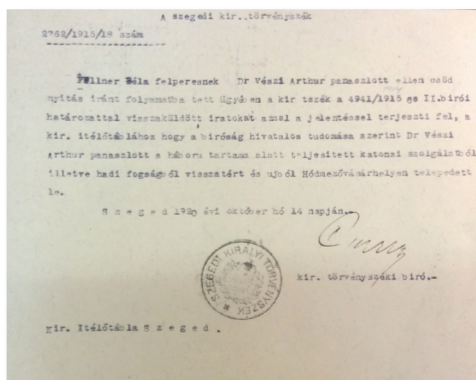

48. A Szegedi Királyi Törvényszék végzése, amely a csődhitelezők felhívását tartalmazza az eljárási költségek fedezésére

az eljárás szünetelt.¹⁰⁶ Ennek megfelelően az iratokat visszaküldte az elsőbírósághoz azzal, hogy „a moratórium megszűnte után haladéktalanul újból terjessze fel.”¹⁰⁷ A moratórium elrendelése az I. világháború kitörésének jogkövetkezménye volt, amely viszonyok részletes bemutatására a következő fejezetben kerül sor.

b. A csődnyitás problematikája

A Szegedi Királyi Törvényszék 1920. október 14-én küldte meg újra az iratokat az Ítéltábla számára, mivel „a bíróság hivatalos tudomása szerint Dr. Vészi Arthur panaszlott a háború tartama alatt teljesített katonai szolgálatból illetve hadi fogságból visszatért és újból Hódmezővásárhelyen telepedett le.”¹⁰⁸ A Szegedi Királyi Ítéltábla először megállapította, hogy a 2.807/1915. M. E. számú rendelet a moratóriumot feloldotta.¹⁰⁹ Vészi Arthur pedig a hadi szolgálatból és a hadi fogságból visszatért, így az 1.380/1915. M. E. számú rendelet hatálya sem terjedt már ki rá,¹¹⁰ így a 4.070/1915. 71.§-a alapján az ilyen adósok ellen a félbeszakadt csődnyitási eljárás hivatalból folytatandó.¹¹¹

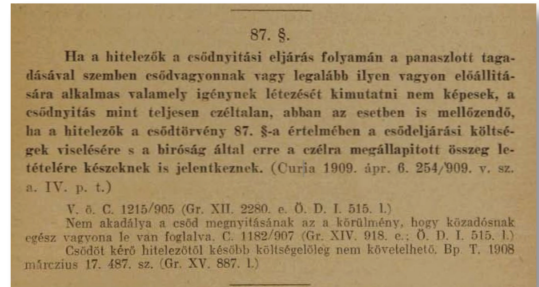

**49. A Szegedi Királyi Ítéltábla értesítése
Vészi Arthur hazatértéről**

A csőd megnyitása iránti kérelmet viszont elutasította az Ítéltábla, amelyet a következőképpen indokolt: „A Cs. T. 87. §-ban foglalt rendelkezések alapján kifejlődött állandó bírói gyakorlat szerint, ha a csődöt kérő hitelezők a csődnyitási eljárás során az adós tagadásával szemben tényleg létező csődvagyont vagy legalább oly igénynek létezését, a mely a csőd elrendelése esetében érvényesíthető és ezzel a csődtömegbe bevonható vagyoni előállítható volna, kimutatni nem képesek, a csőd elrendelésének abban az esetben sincs helye, ha a hitelezők

a csődeljárási költségek viselésére készeknek is jelentkeznek, már pedig a panaszos a csődnyitási eljárás során a panaszlott tagadásával szemben tényleg létező csődvagyont avagy ilyennek előállítására alkalmas igényt ki nem mutatott.”¹¹² A bíróság tehát a csődnyitás elutasítását a vagyonihiányra való hivatkozással rendelte el, amely indoklást szinte szó szerint vett át a 254/909. kúriai döntvényből,¹¹³ ezért szerepel a bírói joggyakorlatra való utalás. Amiatt került sor a csődnyitás elutasítására, mert a panaszos egyetlen vagyonként a panaszlottat megillető tömeggondnoki díjakat jelölte meg, de ezek csődvagyon előállítására nem alkalmasak, mert Vészi-nek e tisztsége azonnal megszűnik, ha csődeljárás alá kerül.¹¹⁴ A helyzet abszurditását adja némiképpen, hogy a közadós

egyetlen vagyonként egy másik csődeljárásban való tömeggondnoki részvételéért járó díjazását jelölték meg. A tömeggondnok feladata a csődtömeget jelentő vagyontárgyak feletti rendelkezés és azok kezelése volt. Kétségeink támadhatnak alkalmassága felől e feladat ellátásában, ha figyelembe vesszük, hogy időközben ő maga is csődbe jutott. A csődeljárás, amelyben ezt a tisztséget töltötte be, 1914. június 15-én vette kezdetét. Vészi ekkor már katonai szolgálatát teljesítette, mivel már az általános mozgósításkor bevonult, így díjazást érdemlő tömeggondnoki tevékenységet nem is végezhetett, ami miatt különösen nem volt várható bármiféle vagyon fedezetként való megjelenése.

50. A kétséges ügyben iránymutató döntvény

A csődnyitás mellőzése miatt a törvényszék végzésében még szereplő felhívást is elhagyta az Ítéltábla, miszerint Fellnernek panaszosként a csődeljárási költségek fedezésére letétről kellett volna gondoskodnia. Ehelyett a 87. §-a 2. bekezdése alapján az adóst eskü letételére kötelezte arra vonatkozóan, hogy vagyonából semmit sem titkolt el.¹¹⁵ 1921. március 6-án azonban Vészi Arthur az eskü alól való felmentését kérte, így a Szegedi Királyi Törvényszék az iratokat felterjesztette a Szegedi Királyi Ítéltáblának,¹¹⁶ amely visszaküldte az elsőfokú bíróság számára azokat, mivel álláspontja szerint az esküt a törvényszék előtt kellett letenni és hozzá is terjesztette be Vészi a kérelmét, így a felmentés tárgyában is neki kellett határoznia.¹¹⁷ Az e határozattal szembeni jogorvoslat esetén lett volna csupán szükséges az Ítéltáblának elbírálni az ügynek ezen részét. Az ítéltáblai rendelkezést követően további iratok nem találhatók a levéltári anyagban, így az eskü letételéről vagy le nem tételéről már nem értesülünk.

A Szegedi Királyi Ítéltábla figyelemreméltó értelmezését adta az 1881. évi XVII. tc.-nek, mivel a törvény 87.§-a csupán akkor zárja ki a csőd megnyitását, ha egyetlen hitelező áll szemben az adóssal. A vagyonhiányra mint kizáró okra inkább csak utalás történik, tehát a Szegedi királyi Törvényszék bírái egyszerűen a törvényszövegre támaszkodva jártak el az esetben, amelyet az Ítéltábla a joggyakorlat figyelembevételével ésszerűen korrigált. Az eset kiváló példája annak, hogy a világháborúból visszatérő katonáknak hazatérésüket követően ismételtlen vissza kellett térniük „rég” életükhöz, akkor is, ha éppen a csődeljárással kapcsolatos problémákkal kellett szembesülniük.

A csődön kívüli kényszeregyezség jogintézményének alkalmazása egy fizetéseképtelenségbe sodródó szegedi cég esetében

A csődön kívüli kényszeregyezség jogi szabályozásának bemutatása

A már a fentebbiekben bemutatott moratóriumi eljárási rendeletek közül az ötödik kibocsátását követően a kormány arra az álláspontra jutott, hogy a továbbiakban nem fenntartható a csődneyítésre vonatkozó moratórium, azonban a világháború miatt leromlott gazdasági viszonyok következtében a csődtörvény azonnali visszaállítása sem volt megfelelő megoldás, mivel attól tartottak, hogy csődneyítés tilalmának megszűntével a nagyszámú ilyen irányú kérelmek a kereskedelmi forgalmat erős megrázkódtatásnak tennék ki.¹¹⁸ A kormány így a már hosszú ideje tervezett csődön kívüli kényszeregyezséget¹¹⁹ honosította meg a magyar jogrendben a 4070/1915. M.E. számú rendelettel a háború esetére szóló kivételes intézkedések alapján, amely 1915. december 1-jével lépett hatályba.¹²⁰ A rendelet megszületését az a remény táplálta, hogy a háború miatt fizetési nehézségekkel küzdő kereskedők és magánszemélyek az új jogintézmény által hatékonyan tudnak majd kilábalni a „bajból”.¹²¹ Ennek megfelelően a csődön kívüli kényszeregyezségi eljárást szabályozó rendelet 71.§-a úgy rendelkezett, hogy az ötödik moratóriumi eljárási rendelet¹²² csődre vonatkozó részének hatályát csupán egy szűk személyi körre tartja fenn, a gazdasági viszonyok rendeződéséhez pedig a kényszeregyezségi eljárás bevezetésével nyújt alkalmas eszközt. A moratórium „előnyeiben” a háborúban katonai szolgálatot teljesítők, valamint az ezzel egy tekintet alá esők (tábori csendőrök, a hadra kelt sereg mellett hivatalos minőségben szolgálatot teljesítő polgári személyek, a hadrakelt sereg kíséretéhez tartozók, vagy a sereg mellett önkéntes egészségügyi szolgálatot teljesítők, az ellenség által elfogott vagy túszként fogvatartott személyek, valamint, akik olyan helyen tartózkodtak, ahonnan a háború következtében a bíróság székhelyére közlekedni nem lehetett) részesültek továbbra is.¹²³

A csődön kívüli kényszeregyezségi eljárásnak az volt a célja, hogy a csődeljárás elkerülésével a hitelezők követeléseikhez juthassanak, az adós pedig folytathassa üzleti tevékenységét.¹²⁴ A kényszeregyezséghez kapcsolódó törvény indoklása azzal magyarázta bevezetését, hogy a csődneyítés mind a közadás, mind a hitelezők számára hátrányos következményekkel jár.

490.

A m. kir. minisztérium 1915. évi 4.070. M. E. számú rendelete,

a csődön kívüli kényszeregyezségi eljárásról.

A m. kir. minisztérium a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1912 : LXIII. t.-c. 16. §-ában és az idézett törvénycikket, valamint az 1912 : LXVIII. törvénycikket kiegészítő 1914 : L. t.-c. 14. §-ában nyert felhatalmazás alapján a következőket rendeli :

51. A csődön kívüli kényszeregyezséget bevezető 4.070/1915. M. E. számú rendelet címe és bevezetése

A közzadás ugyanis ezáltal elveszítette keresetét, míg a hitelezők a követeléseik jelentős részéről mondhattak le ennek következtében, mivel a csődeljárás az amúgy is elégtelen csődvagyont rendkívüli költségekkel terhelte meg. A már korábban is az 1881:XVII. tc. által szabályozott kényszeregyezés is e joghátrányokat kívánta korrigálni, azonban erre csak a felszámolási tárgyalást követően a csődeljárás közben volt lehetőség, így a problémák nagy részének orvoslására alkalmatlan volt. Az új eljárás abból az elképzelésből származott, hogy a hitelezők felismerve a csődeljárásból származó hátrányokat elengedik tartozásaik egy részét az adós irányában, fizetési haladékat vagy egyéb kedvezményt biztosítanak számára.¹²⁵ Az eljárást a fizetésektelen magánszemély, vagy a fizetéseit megszüntető kereskedő vagy kereskedelmi társaság kezdeményezhette az egyezségi ajánlatának előterjesztésével, amelyet a hitelezők támogatása esetén a bíróságnak kellett jóváhagynia. Ennek következtében az a megállapodással egyet nem értő hitelezőket is kötelezte, míg az adóst a további kötelezettségei alól mentesítette.

A rendelet megszületését követően a csődön kívüli kényszeregyezésről és a csődtörvény egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló 1916. évi V. törvénycikkben felhatalmazta az országgyűlés a kormányt, hogy a csődön kívüli kényszeregyezséget rendeleti úton szabályozza addig, amíg a törvényhozás erről törvényi úton nem rendelkezik. Emellett a törvény csupán az új eljárási formához kapcsolódóan elkövethető büntetendő cselekmények körét határozta meg. A törvényi felhatalmazásra amiatt volt szükség, mert a 4.070/1915. M. E. számú rendelet jogszabályi háttérét a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről rendelkező 1912. évi LXIII. törvénycikk, valamint a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1912:LXIII. törvénycikknek és a hadiszolgáltatásokról szóló 1912:LXVIII. törvénycikknek kiegészítéséről címet viselő 1914. évi L. törvénycikk biztosította, amelynek következtében a háború befejezésével és a kivételes hatalom megszűnésével az ez alapján született rendeleteket hatályon kívül kellett helyezni.¹²⁶ Ezt a helyzetet azonban még a háború fennállta alatt kívánta orvosolni az országgyűlés, mert a jogalkotó úgy vélte, hogy a háború végeztével is szükséges a jogintézmény fenntartása, ugyanis „a rendeletben meghonosított eljárásnak normális gazdasági viszonyok között is teljes létjogosultsága és nagy közgazdasági fontossága van.”¹²⁷ A törvény indoklása is kiemelte, hogy a rendelet olyan alapossággal szabályozza a kérdést, hogy az is megfelelő megoldás lehet, ha a korábbi rendelet hatályban tartása mellett döntenek a háború utáni időszakra vonatkozóan is. Ennek megfelelően a kormány 1916. január 31-én mindössze 9 nappal a január 22-én kihirdetett törvényt követően rendeletet bocsátott ki a 4.070/1915. M. E. számú rendelet hatályának fenntartásáról a kormányzat további rendelkezéséig.¹²⁸

A Halász és Ritter cég egyezségi ajánlatának elkészítése a Szegedi Királyi Törvényszék segítségével

A vázolt jogalkotási folyamat eredményeképpen létrejött csődön kívüli kényszeregyezség jogintézményének gyakorlati életben való érvényesülését kívánom bemutatni a jelen jogesettel, amelyben a Szegedi Királyi Törvényszék járt el a Halász és Ritter szegedi (Szt. István tér 2.)¹²⁹ bejegyzett cég és ennek hitelezői közötti peres eljárásban.¹³⁰ A csődön kívüli kényszeregyezséget az adós gazdasági társaság

52. A Szent István téren álló víztorony, amely a fizetésektelen cég működésekor is már állt

kezdeményezte a rendelet 2. §-ának megfelelően a csődnyitásra illetékes törvényszéknél, tehát a Szegedi Királyi Törvényszéknél, a jogszabálynak megfelelően az eljárást egyesbíró folytatta le, aki Karakas Albert királyi törvényszéki tanácselnök volt. A csődön kívüli kényszeregyezség esetében mivel magánjogi jellegű eljárásról van szó, így érdemes megjegyezni, hogy a jogalkotó kiemelte, miszerint a bíró hivatalból járt el az egyezségi eljárás során, így a lényeges körülmények megállapítása céljából bizonyításfelvételt is végezhetett.¹³¹

Az adós magyarázata szerint a cég válságos helyzetét az állandó rossz üzletmenet, valamint egy 100 000 Koronára rúgó behajthatatlanná váló tartozás okozta.¹³² A kimutatása alapján 64 000 K-ra értékelhető áruaktárral rendelkezett, amellyel szemben 400 000 K tartozása volt. Ezen adósságokra vonatkozóan kérte a csődön kívüli kényszeregyezség megindítását. Az adós a rendelet 4. §-ának megfelelően előterjesztette egyezségi ajánlatát, a hitelezői névjegyzéket, az ideiglenes vagyonkimutatási mérleget, valamint Stern Ignác kezességi nyilatkozatát, aki kész volt az adós kötelezettségeiért felelősséget vállalni.¹³³ Az egyezségi ajánlatban az adós a követelések 15%-os kielégítését vállalta. Erre amiatt volt lehetősége, mivel a 4.070/1915. M. E. számú rendelet 6. §-a ugyan úgy határozott, hogy az igazságügyminiszter a kereskedelmügyi miniszterrel egyetértésben rendeletileg

53. Meszlény Artur, a csődön kívüli kényszeregyezségről szóló rendelet kommentárjának megalkotója

megszabhatja a tartozások kiegyenlítésére fizetendő olyan legkisebb hányadot, valamint a kielégítés tekintetében azt a leghosszabb határidőt, amikor az egyezségi eljárás megindítható. Az egyezségi ajánlat e rendelkezéseknek való megfelelése szintén feltétele lett volna az eljárás megindításának. Ennek szabályozása azonban nem történt meg. Meszlény Artur szerint éppen ez volt az ideális megoldás, mivel így a felek szabad egyezségkötését nem korlátozták jogszabály útján. Az egyezés határait csupán a jóerkölcs szabta meg.¹³⁴

Az adós által felajánlott mérték azonban ennek fényében is nagyon alacsonynak ítéltető, mivel az 1881. évi XVII. tc. alapján a csődön belüli kényszeregyezés esetében a minimálisan felajánlható legalacsonyabb mérték 40 % volt. A csődön kívüli kényszeregyezséget bevezető törvény indokolása azonban árnyalja ezt a képet, mivel kiemelte, hogy a 40 %-os arány magasnak mondható, ugyanis az osztrák csődön belüli kényszeregyezés esetében 10% a minimális kvóta, míg a csődön kívüli kényszeregyezés esetén 25%.¹³⁵ A törvényt az alakszerűségi kellékek megléte okán a csődön kívüli kényszeregyezési eljárást megindította, így kirendelte a vagyonfelügyelőt, a hitelezőket felhívta a követeléseik bejelentésére, valamint az egyezségi tárgyalás megtartására határnapot tűzött ki.¹³⁶

A vagyonfelügyelőként kinevezhető személyek körét nem korlátozta a csődön kívüli kényszeregyezésről szóló rendelet, csupán akképpen rendelkezett, hogy megbízható és kellő szakismerettel rendelkező személy kirendelendő,¹³⁷ akinek nem áll fenn olyan személyes viszonya az adóssal, ami befolyásolná a feladata ellátásában. A vagyonfelügyelőnek egy olyan közgazdasági szakértőnek kellett lennie, aki az első tárgyalás előtt tájékozódott az adós vagyoni, gazdasági helyzetéről, a fizetési nehézségeik okairól, valamint az egyezségi hányad megfelelő voltáról. Emellett segítenie kellett az adóst az üzleti tevékenységének továbbfolytatásában, valamint köteles volt ellenőrizni az adós által előterjesztett hitelezőjegyzéket és ideiglenes mérleget, végül az adóssal együttműködve kellett elkészítenie a vagyonkimutatást és a végleges mérleget, amelyekért felelősséggel tartozott. Meszlény Artur szerint tervben volt a vagyonfelügyelővel kapcsolatos rendeleti szabályozás és törvénytípusként a kereskedelmi és iparkamarák, valamint egyéb szaktestületek ajánlásával névjegyzékek összeállítása az alkalmas jelöltek feltüntetésével,¹³⁸ de ez a későbbiekben nem valósult meg. A vagyonfelügyelőnek tehát az adós és a hitelezők érdekeit is szem előtt tartva kellett gazdasági szakértelmével támogatnia az eljárás lefolytatásában a bírót, ugyanis köteles volt a tárgyalás előtt jelentést tenni az általa összegyűjtött információkról, valamint véleményt formálni a vagyonkimutatásról és a végleges mérlegről. Emellett a bíró bármikor felvilágosítást kérhetett tőle az ügy

vonatkozásában. A vagyonfelügyelő mellé annak ellenőrzésére biztos vagy öttagú bizottság kirendelésére is lehetőséget nyújtottak az eljárási szabályok, azonban ezzel jelen esetben nem élt a bíró.¹³⁹

AvizsgáltügybenatörvényszékDr.HunyadiVasGergelytneveztekivagyonfelügyelőnek, aki 1920 júniusától praktizálhatott ügyvédként, ugyanis ekkor jegyezték be a Szegedi Ügyvédi Kamara névjegyzékébe.¹⁴⁰ Meszlény így hiába adott hangot álláspontjának, miszerint ez a tisztség nem igazán ügyvédi kvalitásokat igényel, hanem inkább kereskedői, iparosi vagy mezőgazdasági ismereteket,¹⁴¹ a törvényszék ebben az esetben a csődön kívüli kényszeregyezségi eljárások számára biztosított könnyítés ellenére ugyanúgy ügyvédet jelölt ki, mint a csődeljárásoknál a tömeggondnokok kijelölésénél. Hunyadi Vas gazdálkodó horgosi család sarjaként született Csongrádon 1891. március 4-én, majd szegedi főgimnáziumi tanulmányait követően végezte jogi tanulmányait Kolozsvárott, miközben Münchenben is tanult vendéghiásként.¹⁴² Ügyvédjelölti gyakorlatát Horgoson és Szegeden töltötte, azonban ez igencsak elhúzódott, mivel több kitüntetéssel is jutalmazott hadi szolgálatot teljesített az I. világháborúban.¹⁴³ A családja a trianoni határokon kívül maradó Horgoson élt, miközben ő a világháborút követően Szegeden telepedett le és aktívan bekapcsolódott az itteni közéletbe. Sporttal kapcsolatos társadalmi tevékenységet folytatott, aminek következtében többek között a Szegedi Úszóegylet ügyvezetője volt, így közreműködött az újszegedi sportuszoda 1930-as elkészültében. Emellett a Szegedi Törvényhatósági Bizottság tagja, valamint a Szegedi Gazdasági Egyesület elnöke lett 1933-ban. Ezen kívül a Szegedi Friss Újság főszerkesztőjeként is meghatározta a helyi közéletet. Érdemes még megemlíteni, hogy élénk szerepet vállalt a Szegedi Szabadtéri Játékok megszervezésében 1933 és 1935 között. Főként a gazdák körében élvezett népszerűségének köszönhetően 1935-ben vált a Nemzeti Egység Pártja listájáról országgyűlési képviselővé annak következtében, hogy végül Gömbös Gyula nem a Szegeden elnyert mandátumát fogadta el.¹⁴⁴ 1939-ben azonban az új választások alkalmával már nem indult el, így kikerült az országgyűlésből, majd 1942. április 26-án vesztette életét.

A 4.070/1915. M. E. számú rendelet 69. §-a alapján az eljárás folyamán mind az elsőfokú bíróság, mind a felfolyamodási bíróság esetén biztosítani kellett a soronkívüliséget, ezáltal gondoskodva a lehető leggyorsabb befejezéséről a bírósági szakasznak. E rendelkezés megtartásának ellenőrzése a

54. Hunyadi Vas Gergely, a vizsgált eljárás vagyonfelügyelője

törvényszék elnökének a hatáskörébe tartozott, aki elősegítette az esetleges késedelem megelőzését. Ennek megfelelően a vizsgált esetben is gyorsnak mondható az eljárás lebonyolítása, amelyre az eljáró bíró rövid határidőkkel való tárgyalástűzéssel szorította rá a feleket. Az első tárgyalást 1921. december 12-én tartották, amelyen az adós cég bejelentette, hogy a hitelezői névjegyzékben megnevezettekén kívül a Budapesti Hitelezői Védegylet Festék és Hasonszakma Szakosztálya is a hitelezők közé tartozik, amelyet azonban nem értesítettek az eljárás megindításáról, így ennek pótlása céljából a tárgyalás elhalasztását kérte. A kérelemnek eleget téve a bíróság a tárgyalást elhalasztotta azon célból, hogy a megjelölt hitelezőt értesítsék, valamint az adós terjessze elő végleges vagyonkimutatását és mérlegét.¹⁴⁵

A következő egyezségi tárgyalást nem egészen két hét múlva tartották meg 1921. december 23-án, amelyre adós csatolta végleges mérlegét és vagyonkimutatását a vagyonfelügyelő ellenőrzése mellett, amelyhez kapcsolódóan már a kirendelt vagyonfelügyelő is ismertette a tárgyaláson kimutatását. A jogszabályban által megkövetelt alakszerűségeknek megfelelően a gazdasági társaság két tagja, Halász Ferencz és Ritter Sándor a végleges mérlegre és vagyonkimutatásra esküt tettek,¹⁴⁶ amely annak igazolására szolgált, hogy a két dokumentum a legjobb tudomásuk és meggyőződésük szerint helyes, vagyonukból semmit sem titkoltak el, követeléseiket és tartozásaikat a valóságnak megfelelően tüntették fel, a vagyonkimutatásban minden hitelezőjüket feltüntették, és olyat nem szerepeltettek benne, akinek nem áll fenn velük szemben követelése.¹⁴⁷

A legfontosabb változás azonban az volt az egyezségi tárgyalás alkalmával, hogy az adós cég két tagja egyezségi ajánlatát olyan módon módosította, hogy a tartozások kielégítésére fizetendő hányadot 50 %-ra emelte a korábbi 15 %-ról. Ennek ütemezését úgy határozták meg, hogy az egyezség jóváhagyása után nyomban a követelések 20 %-át megtérítik, majd a fennmaradó 30 %-ot 1922. július 1-jétől havonta hat havi egyenlő részletben egyenlítik ki.¹⁴⁸ A végzéseken kívüli iratok hiányában az nem megállapítható, hogy mi vezetett ehhez a jelentős mértékű korrekcióhoz. Az első 20 %-os rész megfizetését tovább pontosították, ugyanis a vállalás szerint a tartozások 10 %-át az ajánlatot követő 15 napon belül, a következő 10 %-ot pedig még az egyezség jóváhagyása előtt leteszik biztosítékként a hitelezők számára a vagyonfelügyelőhöz. A korrigált ajánlatot közölni kellett a hitelezőkkel, így a tárgyalást 1922. január 7-ére halasztotta a bíróság.¹⁴⁹

A január 7-ei tárgyaláson azonban közölte az adós cég képviselője, hogy „a közbeeső karácsonyi és újévi napok miatt” nem tudott pénzt szerezni,¹⁵⁰ így az egyezségi ajánlatát ismételten módosítania kellett, így 5 000 lejt adták át a vagyonfelügyelőnek a hitelező

részére. A háborút követő különös viszonyokat jelzi, hogy a bíróság nem is törekedett a pénz átváltására a végzés szövegezésekor, és nem is jelezték semmilyen módon, hogy ebben az esetben nem az országban használt fizetőeszközben történt a pénz letétele. Ekkor az adós ismételten a tárgyalás elhalasztását kérte, amit a bíróság elfogadott, de a végzés indokolásában megjegyezték, hogy ehhez hozzájárult az is, hogy a hitelezők többsége is ezt kérelmezte.

A hitelezők döntése az egyezségi tárgyaláson

Végül a 4.070/1915. M. E. számú rendeletben szabályozott érdemleges egyezségi tárgyalásra január 21-én kerülhetett sor, amelyen az adós cég legutóbbi ajánlatáról szavazhattak a hitelezők. Ennek kapcsán érdemes megjegyeznünk, hogy az eljáró bíró cselekményein az egyezségi ajánlat kapcsán erőteljesen érzékelhető az a támogató attitűd, amely hozzáállás áthatotta a fentebbiekben vázolt törvényi indokolást is. A 4.070/1915. M. E. számú rendelet 5.§-a alapján az egyezségi ajánlat nem volt visszavonható és az adós a szavazatra jogosult összes hitelezők beleegyezése nélkül a hitelezők hátrányára azt nem módosíthatta. Az első módosítás a kielégítésre fizetendő hányad megemelésével megfelelt a törvényi előírásoknak, azonban a későbbi változtatások a biztosíték sikertelen letétele miatt egyértelműen a hitelezők hátrányára történtek, amelybe az összes hitelező bizonyosan nem egyezhetett bele, mint az kitűnik a bírósági határozatból. A hitelezők jelentős része ugyanis nem jelent meg a tárgyaláson, akik így ehhez nem járulhattak hozzá.¹⁵¹ Az egyezségi tárgyalások elhalasztásának többszöri engedélyezésében is ugyanez a felfogás érzékelhető. A rendelet 37. §-a szerint ezt legfeljebb 15 napra csak fontos okból tehette volna meg a bíró abból a célból, hogy az adós megjelenhessen a tárgyaláson. A 15 napos határidő szoros betartása érzékelhető a tárgyalási napok meghatározásakor, azonban a többszöri ilyen módú halasztás lehetősége nem igazán olvasható ki a jogszabályi rendelkezésekből.

Az egyezségi tárgyaláson a 21 hitelező követelését a felek megkérdezésével és az előterjesztett bizonyítékok értékelésével röviden megvizsgálta a bíróság, majd ebből kiindulva felhívta az egyes hitelezőket, hogy szavazzanak az egyezségi ajánlatról.¹⁵² A nem a bíróság székhelyén lakó hitelezők írásban is szavazhattak a 43.§ 3. bekezdése alapján, amely rendelkezés kapcsán némi ellentmondás tapasztalható, ugyanis a 41. § 3. bekezdése szerint, ha a rendeletből más nem következik a tárgyalás befejezéséig a bírónál írásban, ügyvédi ellenjegyzés mellett, vagy bíróilag vagy közjegyzőileg hitelesített alakban benyújtott, vagy jegyzőkönyvbe mondott nyilatkozatot, úgy kellett tekinteni, mintha a tárgyalás alkalmával terjesztették volna elő. A 41. § tehát nem tartalmazza azt

a megszorítást, hogy csak a nem a bíróság székhelyén lakók szavazhattak írásban. Az is kétséges, hogy a 41. §-ban megszabott, ha a rendeletből más nem következik fordulat éppen a 43. §-ra vonatkoztatható-e. A 43.§ e szabályt tartalmazó részénél az írásbeli beadvány után zárójelben éppen a 41.§ 3. bekezdése van megjelölve, így ez arra a következtetésre adna okot, hogy a nem a bíróság székhelyén lakó hitelező szavazatának is az itt megjelölt formai követelményeknek kellett volna megfelelnie. További értelmezés hiányában nem egyértelmű ez a rendelkezés, különösen, hogy az írásban szavazók beadványai nem megismerhetők a levéltári iratanyagból. Az a megoldás azonban különös, hogy a Szeged Alsótanyai Mezőgazdasági és Kereskedelmi Rt. hitelező részére engedélyezte a bíróság, hogy írásban szavazzon, márpedig valószínűnek tűnik, hogy a gazdasági társaság székhelye megegyezett a bíróság székhelyével.¹⁵³ Megjegyzendő azonban, hogy mivel az egyezség ellen szavazott, így a távolmaradása is nemleges szavazatként minősült volna.

Az egyezségi eljárásban azokat a követeléseket és így azok hitelezőit nem kellett számításba venni, akik előnyös kielégítésre tarthattak igényt. Ugyanez vonatkozott azon követelésekre is, amelyek váltókötelezett, adóstárs vagy kezes útján voltak biztosítva. Emiatt a hitelezőknek a bejelentéskor külön meg kellett határozniuk, hogy követelésüknek mely része tartozik a külön kielégítési jog alá. A Friedmann Testvérek követeléséből ennek megfelelően a bíróság nem vett figyelembe 3 000 K-t, ugyanis az a váltóeljárás során lefoglalt árukból megtérítendő. A Falfesték, Lakk, Kence és Vegyszer Áru Forgalmi Társaság, Reichard és Társa cég hitelezőnek 34415 K 40 fillért kitevő követelését szintén nem vette számításba az egyezség tekintetében a bíróság, mert Csetneký István szegedi lakos készfizetői keze volt az adósságnak. Vajda Pál és László cég követelésének jelentős részét pedig bizományi áru fedezte, amely miatt a 42. § alapján szavazati jog erre vonatkozóan nem illette meg őket. Kohn Mór 35000 K-nyi követelésre vonatkozóan ingó fedezettel rendelkezett, így e részre vonatkozóan ő sem rendelkezett szavazati joggal az egyezség vonatkozásában.¹⁵⁴

Az alapos bizonyítást igénylő vitás kérdések elbírálását viszont elhárította a bíróság, így figyelmen kívül hagyta az adósnak azt a megállapítását, hogy 8 000 K szintén nem figyelembe vehető a Friedmann Testvérek követeléséből, mert „a hitelezőtől rendelt áru nagy részét, mely hasznavehetetlen volt, visszaküldte.”¹⁵⁵ A bíróság csupán megjegyezte, hogy ez a jogvita külön eljárás tárgyát képezi. A többi esetben is csupán a nem vitatott valóságú követeléseket vette figyelembe a törvényszék.

Goldfahn Lipót 5600 K-s követelését szintén nem vette számba az eljáró bíró a szavazás alkalmával. A hitelező ugyanis az adós cég alkalmazásában állt, így

munkabére az 1881. évi XVII. törvénycikk 60.§-a alapján az első osztályba sorozandó tartozások közé tartozott, amelyeket a rendelet 31. §-a külön kiemelt, mint előnyös kielégítési jog körébe illeszkedőt. Kállay Árpád egy végrehajtási eljárás zárgondnoki díjából eredő követelése szintén ugyanezen elbírálás alá tartozott. A szegedi m. kir. pénzügyigazgatóság által követelt 3393 K adó- és illetéktartozás szintén az első osztályba sorozandó az 1881. évi XVII. tc. alapján, így az egyezségi eljárást nem érintő tartozások között vette számításba az eljáró bíró.¹⁵⁶

Az egyezségi eljárás alkalmával a hitelezők a következő módon szavaztak:

Mellette szavazott:

Wertheimer Hermina (6730 K követelés)

Tóth Antalné és Ifj. Csetneky István (50600 K)

Ifj. Csetneky István (180000 K)

Körösi Márton (16106 K 20 f)

Donalf Vegyészeti Részvénytársaság (10509 K)

Magyar /:budapesti/ Hitelezői Védegylet Vegyi, Festék, Fűszer, Gyarmatáru és Rokonszakmák Szakosztálya (462543 K 44 f)

Ellene szavazott:

Friedmann Testvérek (24863 K 84 f)

Neumann és Waldmann hitelezők (4638 K 94 f, nem jelent meg, így ellene)¹⁵⁷

Herczeg Géza (1759 K 5 f, nem jelent meg, így ellene)

Sárkány vegyitermék vállalat (6494 K 4 f, nem jelent meg, így ellene)

Vajda Pál és László cég (20416 K, írásbeli szavazat)

Szeged Alsótanyai Mezőgazdasági és Kereskedelmi Rt. (15600 K, írásbeli szavazat)

Egyesült Újpest és Manfalseur Vegyészeti Gyár (24884 K, nem jelent meg, így ellene)

Rubin József (7000 K, nem jelent meg, így ellene)

Galitsenstein (4364 K 20 f, nem jelent meg, így ellene)

Müller és társa (981 K 96 f, nem jelent meg, így ellene)

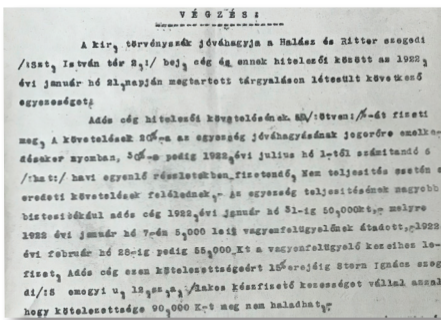
Kohn Mór (56757 K)

A szavazatok aránya így a bíróság számítása szerint: 726488 K 64 f-nyi követelés mellette szavazott, míg 164295 K 89 f adósságot¹⁵⁸ kitevő hitelező ellene.¹⁵⁹ A rendelet 48. §-a szerint az egyezségi ajánlat elfogadásához valamennyi hitelezői tőkekövetelés 2/3-ának kell mellette szavaznia. A 2/3-os arány a bíróság számítása szerint 593855 K 34 f, amelyet a mellette szavazók szavazati aránya jócskán meghaladott, így a csődön kívüli

kényszeregyezségi ajánlatát az adósnak elfogadták a hitelezők. A hitelezők többsége ugyan az egyezség ellen szavazott, de a nagyobb összegű követelésekkel rendelkezők elfogadták az egyezségi ajánlatot, így következhetett be ez a helyzet.

A jogalkotó azonban azáltal kívánta biztosítani az esetleges visszaélések számának csökkentését az új eljárás esetében, hogy az elfogadott egyezség érvényességéhez a bíró jóváhagyására is szükség volt. A bíró megállapította, hogy jelen esetben olyan ok, amely az egyezség jóváhagyásának megtagadását vonná maga után, nem áll fent. Álláspontja szerint pedig az egyezségi ajánlat „tekintettel a csekély vagyoni fedezetre a hitelezők érdekében előnyös”,¹⁶⁰ így az egyezséget végzésében jóváhagyta. A bíróság által elfogadott egyezség végül az alábbiakat tartalmazta: hitelezői követelések 50 %-át fizeti meg az adós, 20 %-ot az egyezség jogerőre emelkedése után, 30 %-ot az 1922. július 1-jétől hat havi egyenlő részletben. A nem teljesítés esetén az eredeti követelések felélednek. Biztosítékként 1922. január 31-éig 50 000 K-t kellett még letétbe helyeznie az adósnak, a már megfizetett 5 000 lejen kívül. Az adós cég kötelezettségéért Stern Ignác (Somogyi u. 12. sz. alatti szegedi lakos) készfizető kezességet vállalt 15 % erejéig azzal, hogy kötelezettsége a 90 000 K-t meg nem haladhatja. Emellett a bíró megállapította a vagyonfelügyelő díját (24000 K) és költségjegyzéke alapján kiadásait (1851 K 60 f), amelyet az eljárási szabályok alapján az adósnak kellett megfizetni.¹⁶¹

A Szegedi Ítéltábla végzése és Polgár Ármin különvéleménye

55. A Szegedi Királyi Törvényszék végzése az egyezség elfogadásáról

egyfokú felfolyamodással lehetett élni. A Szegedi Királyi Törvényszék egyezséget jóváhagyó végzése ellen némiképp meglepő módon nem a hitelezők valamelyike nyújtott be felfolyamodást, hanem 1922. február 7-én az adós cég tartozásának 15%-ért készfizetői kezességet vállaló Stern Ignác.¹⁶²

A 4.070/1915. M. E. számú rendelet 60.§-a szabályozta a csődön kívüli kényszeregyezséget lezáró végzés elleni jogorvoslati lehetőségeket. Főszabály szerint az eljárásban hozott végzések ellen felfolyamodásnak nem volt helye, kivéve, ha a rendelet másképpen rendelkezett. Az eljárás megindítása iránti kérelmet visszautasító, az egyezséget jóváhagyó, vagy a jóváhagyást megtagadó, valamint az eljárás befejezetté nyilvánító kérelmet elutasító, végül az eljárást megszüntető végzés ellen a kir. ítéltáblához

A készfizetői kezes amiatt fordult a Szegedi Királyi Ítéltáblához felfolyamodásával, mert kifogásolta, hogy az adós cég egyezségi ajánlatában a kielégítési hányadot 50%-ra emelte, amely esetben a megváltozott körülményekről értesíteni kellett volna őt, hogy nyilatkozhasson arról, kívánja-e fenntartani a készfizetői kezességre vonatkozó felajánlását. Ennek kapcsán érdemes megjegyezni, hogy a rendelet 5.§-a alapján az adós kötelezettségeiért felelősséget vállaló az egyezségi ajánlat

**56. A többségi véleményt képviselő
Skultéty István tanácselnök szignója**

vonatkozásában tett nyilatkozatát vissza nem vonhatta, valamint a szavazatra kijelölt összes hitelezők beleegyezése nélkül a hitelezők hátrányára nem módosíthatta. 1922. március 10-én a Szegedi Királyi Ítéltábla végzésében azonban kimondta, hogy az első 15%-os egyezségi ajánlat a módosításával hatályát veszítette, így az előbbieken idézett rendelkezése a rendeletnek nem alkalmazható. Ennek következtében a végzés elleni felfolyamodásnak helyt adott, és az első bíróságnak meghagyta a további szükséges intézkedések megtételét. Az ügyet elbíráló, bírói tanács elnöke Skultéty István volt,

57. A különvélemény fejléce

míg előadója Polgár Ármán, a harmadik tag viszont a rendelkezésre álló iratokból nem megismerhető.¹⁶³ Az ügy pikantériáját adja, hogy nem egyhangú szavazással hozta meg a döntését a bíróság.

**58. A különvéleményt
megfogalmazó Polgár Ármán
szignója**

Ennek oka, hogy az ügy előadója, Polgár Ármán eltérő álláspontra helyezkedett, így különvéleményt is csatolt a bírói határozathoz.¹⁶⁴ Az előadó bíró szerint a felfolyamodást el kellett volna utasítani, mivel Stern Ignác a készfizetői kezességet közjegyzői okiratban vállalta, amelyben 90 ezer K erejéig csakösszgszerűségben korlátozta kezességét, de olyan módon nem, hogy az egyezségi ajánlat felemelését is korlátként jelölte volna meg. Polgár szerint így a fenti rendelkezés értelmében ajánlatát nem vonhatta

volna vissza a kezes. A készfizetői kezességről szóló közjegyzői okirat hiányában nehéz rekonstruálni Stern Ignác nyilatkozatát, így az is nehezen eldönthető, hogy az Ítéltábla helyesen döntött-e, vagy a különvélemény tartalmazta a megalapozott jogi álláspontot.

A végzésből nyerhető információk alapján nem tűnik megalapozottnak a kezes felfolyamodása, mivel a módosított egyezségi ajánlat a kezes kötelezettségvállalását nem befolyásolta, ugyanis a maximális limitet nem alakította át, így az 5. § -nak az Ítéltábla határozata szerinti értelmezése nem feltétlen volt indokolt. Az első bírósághoz utalt szükséges további intézkedések megtételéről már nincsenek adatok, mivel a kapcsolódó iratanyag a Szegedi Kir. Ítéltábla végzésével zárul.

Összegzés

Az elemzett két fő csődeljárásból kitűnik, hogy a fizetéseképtelenségi ügyek kezelése meghatározza a gazdasági élet működését. Emiatt figyelhető meg, hogy a jogalkotás is nagy figyelmet fordított az ilyen ügyek jogi szabályozására. A Krausz testvérek csődügyében még példás szigorral járt el a Szegedi Királyi Törvényszék is a törvényi rendelkezéseknek megfelelően, amely egyezett is a társadalmi elvárással, ahogyan az kitűnik a bírák működését méltató újságírói tudósításokból.¹⁶⁵ Hiába rengette meg a cég összeomlása az ország, de különösen Szeged kereskedelmi életét a közhangulat egyértelműen a vagyonbukottak ellen fordult. Ezzel szemben a világháborús társadalmi és gazdasági problémák feltűnésével a kormányzat többek között a fizetéseképtelenségi ügyek megoldásának reformjával igyekezett úrrá lenni a negatív tendenciákon. A jóval megengedőbb felfogás pedig ekkor a törvényszék munkáján is érezhető volt, így a levéltári források alapján úgy tűnik, hogy az új szabályoknak köszönhetően sikerrel menekülhetett meg a fizetési nehézségekkel küszködő kisebb cég.

JEGYZET

- 1 Mezey Barna: A kodifikáció terhe. A büntetőjogi kodifikáció eredményei a dualizmus jogalkotásában. In: Máthé Gábor – Menyhárd Attila – Mezey Barna (szerk.): A kettős monarchia. Die Doppelmonarchie. Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2018. 280-283.
- 2 Varga Norbert: A polgári közigazgatás kiépítése felé tett lépések a dualizmus időszakában. In: Radics Kálmán (szerk.): XXXI. k. Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, 2009. 227.; Stipta István: Budapest, Osiris Kiadó, 1995. 125.; Máthé Gábor: Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982. 18.
- 3 Hetényi István: Gazdaságpolitikai kérdések a dualizmus korában. In: Bekker Zsuzsa (szerk.): Magyar közgazdasági gondolkodás. [Budapest], AULA Kiadó, 2002. 356.; Kovács György: A kartellkérdés és –szabályozás gazdaságelméleti és gazdaságpolitikai háttere a két világháború közötti magyar közgondolkodásban. Versenytükör XII. évf. Különszám II. 2016. 14-15.
- 4 Kaposi Zoltán: Magyarország gazdaságtörténete 1700-2000. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2002. 205-206.
- 5 Menyhárd Attila: A jogfejlődés gazdasági alapjairól (1867-1944). In: Máthé Gábor – Menyhárd Attila – Mezey Barna (szerk.): A kettős monarchia. Die Doppelmonarchie. Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2018. 169.
- 6 Horváth Attila: A kereskedelmi törvény – 1875. évi XXXVII. tc. In: Máthé Gábor – Menyhárd Attila – Mezey Barna (szerk.): A kettős monarchia. Die Doppelmonarchie. Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2018. 223.
- 7 Homoki-Nagy Mária: Megjegyzések a kartellmagánjog történetéhez. Versenytükör XII. évf. Különszám II. 2016. 41.; Homoki-Nagy Mária: Magánjogi kodifikációknak kérdései. In: Máthé Gábor – Menyhárd Attila – Mezey Barna (szerk.): A kettős monarchia. Die Doppelmonarchie. Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2018. 183-184..
- 8 Horváth Attila: A magyar magánjog történetének alapjai. Budapest, Gondolat, 2006. 482.
- 9 Apáthy István: A magyar csődjog rendszere. I. k. Anyagi jog. Budapest, Eggenberger, 1887.
- 10 P. Szathmáry Károly (szerk.): XVI. k. Budapest, Pesti Könyvnyomda, 1881. 91.
- 11 A magyar csődtörvényjavaslatnak általános indokolása. Az 1878. évi október hó 17-re hirdetett országgyűlés Képviselőházának irományai. X. k., Budapest, Pesti Könyvnyomda, 1879. 50-51.; Herczegh Mihály: Magyar csődtörvény. Budapest, Franklin-Társulat, 1894. 149-150.
- 12 Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltára Szeged (a továbbiakban: CSMLSZ) VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 76548/P.1890.
- 13 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 76548/P.1890.

- 14 A Dobsa család egy makói reformkorban nemesi címet és adománybirtokot elnyert, a jobbágy-paraszti állapotból felemelkedett gazdag kereskedő és földbirtokos família volt. E család egyik leggazdagabb tagja, Dobsa Sámuel volt, akinek a felesége Du Bois Amália volt. Ő az a nagymama, aki a zongorát az unokájának ajándékozta. MNL CSML Békés-Csanád megyei törvényszéki iratok IV.B. 157/ b; Gilicze Lajos: A Dobsa család felemelkedése. In: A Makói Levéltár Füzetei 102. Makó, 2003. 9-11.
- 15 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 44/1891.
- 16 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 6756/P.1891.
- 17 Érdekes végtárgyalás. Szegedi Híradó XXXIII. évf. 322. sz. (1891. december 15.) 4.; A Krausz-féle bűnügy tárgyalása. Szegedi Híradó XXXIV. évf. 24. sz. (1892. január 28.) 4.
- 18 Nagy fizetéseképtelenségi eset Szegeden. Pesti Hírlap IX. évf. 110. sz. (1887. április 22.) 9.
- 19 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 11115/1889.
- 20 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 6888/1897
- 21 Szegedi Híradó XXI. évf. 82. sz. (1879.07.04.) 4.
- 22 „Nem valami nagy dolog volt a Pollacsek-féle csalárbukásban részes s még 1884-ben 6 hónapi börtönre ítélt Krausz Benőnek úgy megnyújtóztatni bűnügyét, hogy az hol itt, hol ott zátonyra jutván, elhúzódhatott máig.” A szegedi Krauszok bűnügye. Pesti Hírlap XI. évf. 290. sz. (1889. október 21.) 7.
- 23 T. Knotik Márta: Krausz-ház. In: Tóth Ferenc (szerk.): Csongrád megye építészeti emlékei. Szeged, Csongrád Megyei Önkormányzat, 2000. 388.
- 24 A régi postaház égése. Szegedi Napló XIII. évf. 339. sz. (1890. december 12.) 4.
- 25 Nagy fizetéseképtelenségi eset Szegeden. Pesti Hírlap IX. évf. 110. sz. (1887. április 22.) 9.
- 26 Krausz-féle pör. Szegedi Híradó XXXIV. évf. 26. sz. (1892. január 30.) 4.
- 27 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 15387/1888.; 6387 CSŐD. Budapesti Közlöny XXI. évf. 96. sz. (1887.04.28.) 11.; A szegedi Krausz testvérek csődje. Pesti Hírlap XII. évf. 340. sz. (1890. december 12.) 11.
- 28 Az eljárási cselekmények megvalósulása a levéltári iratokból nem nyomon követhető.
- 29 Habermann Gusztáv: Személyi adattár a szegedi polgár-családok történetéhez. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár-Móra Ferenc Múzeum, 1992. 238-239.
- 30 Habermann, 1992. 123.
- 31 Végtárgyalások sorrendje. Szegedi Híradó XXXIII. évf. 322. sz. (1891. december 15.) 5.
- 32 A Krausz-féle bűnügy. Szegedi Híradó XXXIII. évf. 326. sz. (1891. december 19.) 5.
- 33 A szegedi Krauszok bűnügye. Pesti Hírlap XI. évf. 290. sz. (1889. október 21.) 7.
- 34 Elhalasztott végtárgyalás. Budapesti Hírlap X. évf. 140. sz. (1890. május 22.) 6.
- 35 A Krausz-Polacsek bűnügy. Szegedi Napló XIII. évf. 283. sz. (1890. október 15.) 5-6.
- 36 A Krausz-Polacsek bűnügy. Szegedi Napló XIII. évf. 284. sz. (1890. október 16.) 4-5.

- 37 A szegedi Krausz testvérek csődje. Budapesti Hírlap X. évf. 340. sz. (1890. december 12.) 11.; A Krausz testvérek csődje. Szegedi Napló XIII. évf. 340. sz. (1890. december 13.) 5.
- 38 Krausz-féle pör. Szegedi Híradó XXXIV. évf. 25. sz. (1892. január 29.) 4.
- 39 Krausz-féle pör. Szegedi Híradó XXXIV. évf. 28. sz. (1892. február 2.) 4-5.
- 40 A szegedi Krauszok ügye. Pesti Hírlap XI. évf. 270. sz. (1889. október 1.) 12. (A tudósításban tévesen szerepel, hogy Krausz Albert követte volna el a vesztegetést, mert a régebb óta fogva lévő, aki ekkor börtönben volt Krausz Benő, így ezt csak ő követhette el.); A Krausz-féle pör. Szegedi Híradó XXXIV. évf. 31. sz. (1892. február 5.) 5.
- 41 A Krausz-féle pör. Szegedi Híradó XXXIV. évf. 40. sz. (1892. február 16.) 5-6.
- 42 Homoki-Nagy Mária – Masa Gabriella: A Szegedi Törvényszék története. II. rész. Szemelvények a Szegedi Törvényszék bírának életéből. Szeged, Szegedi Törvényszék, 2015. 28.
- 43 A Krausz-féle bűnügy tárgyalása. Szegedi Híradó XXXIV. évf. 24. sz. (1892. január 28.) 4.
- 44 A Krauszok bűnpere. Szegedi Híradó XXXIV. évf. 257. sz. (1892. október 26.) 5.
- 45 A Krausz testvérek bűnpöre. Pesti Hírlap XV. évf. 176. sz. (1893. június 28.) 11.
- 46 Rudna a történelmi Torontál vármegye Módosi járásának a vizsgált korszakban szerb többségű települése, amely területén kisebbségben németek, magyarok és románok is éltek. A mai Romániához tartozik, Szegedtől körülbelül 140 km-re található. Gyémánt Richárd: Etnikai és felekezeti viszonyok a történelmi Torontál vármegye Módosi járásában. [Budapest], Históriaantik Könyvkiadó, 2018. 41-44.
- 47 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 10650/1888.
- 48 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 5413/1888.
- 49 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 11115/1889.
- 50 Homoki-Nagy Mária – Masa Gabriella: A Szegedi Törvényszék története. II. rész. Szemelvények a Szegedi Törvényszék bírának életéből. Szeged, Szegedi Törvényszék, 2015. 22.
- 51 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 11115/1889.
- 52 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 6907/1889.
- 53 Antal Tamás: Törvénykezési reformok Magyarországon (1890-1900). Szeged, Csongrád Megyei Levéltár, 2006. 124.; Antal Tamás: A Szegedi Királyi Ítéltábla története 1890 és 1914 között. I. k., Budapest-Szeged, Szegedi Ítéltábla, 2014. 30.
- 54 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 4/1891.
- 55 A Krausz-féle pör. Szegedi Híradó XXXIV. évf. 34. sz. (1892. február 9.) 6.
- 56 Alperesként a csődtömeggondnok járt el a csődtömeg képviselésében.
- 57 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 15387/1888.
- 58 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 15387/1888.
- 59 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 7341/1888.

- 60 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 25162/P. 1889.
- 61 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 1245/1890.
- 62 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 5950/1891.
- 63 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 9450/1890.
- 64 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 9443/1891.
- 65 Homoki-Nagy Mária: Kartellszerződések a gyakorlatban. Versenytükror XIII. évf. Különszám VI. 2017. 9.
- 66 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 6888/1897.
- 67 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 2947/1897.
- 68 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 1034/1897.
- 69 Régi bűnök. Szegedi Híradó XXXIII. évf. 262. sz. (1891. október 6.) 4.
- 70 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 5051/1892.
- 71 Az eset értelmezését nehezíti, hogy hiányzik az iratanyagból a végzés, amivel szemben benyújtották a felfolyamodást.
- 72 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 8749/1891.
- 73 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 8749/1891.
- 74 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 435/1892.
- 75 Az Ítéltábla ítélete kapcsán megjegyzendő, hogy a felülbírált végzés idején ez a jogszabály még nem volt hatályos, bár ezt megelőzően is a királyi adófelügyelők lettek volna jogosultak eljárni.
- 76 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 5051/1892.
- 77 Régi bűnök. Szegedi Híradó XXXIII. évf. 262. sz. (1891. október 6.) 4.
- 78 Az író Déry Tibor édesapja.
- 79 A szegedi Krausz-pör. Pesti Hírlap XIV. évf. 38. sz. (1892. február 7.) 11.
- 80 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 21805/1891.
- 81 Zsögöd Benő: Csődtörvény. (Az 1881. évi XVII. törvenyczikk). Budapest, Ráth Mór, 1881. 79-80.
- 82 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 21805/1891.
- 83 Homoki-Nagy Mária – Masa Gabriella: A Szegedi Törvényszék története. II. rész. Szemelvények a Szegedi Törvényszék bíráinak életéből. Szeged, Szegedi Törvényszék, 2015. 26.
- 84 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 21805/1891.
- 85 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 457/1892.
- 86 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 8361/1892.
- 87 Junker János később a Károlyi-kormány minisztere lett. Antal Tamás: A Szegedi Királyi Ítéltábla története 1914 és 1921 között. II. k., Budapest-Szeged, Szegedi Ítéltábla, 2015. 43-44.
- 88 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 11382/1892.
- 89 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 9244/1892.

- 90 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 9244/1892.
- 91 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 7042/1888.
- 92 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 3744/1888.
- 93 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 7042/1888.; 11115/1889.;
- 94 Kelemen Roland: A háború esetére szóló kivételes intézkedéseket tartalmazó 1912. évi LXIII. törvény országgyűlési vitája és sajtóvisszhangja. *Parlament Szemle* 2016/1. 79.; Kaposi 2002. 262.; Kovács 2016. 18.
- 95 Varga Norbert: Árdrágító visszaélések a Szegedi Ítéltábla gyakorlatában az 1920. évi XV. tc. alapján. *Acta Universitatis Szegediensis. Forum. Acta Juridica et Politica* VII. évf. 2. sz. 2017. 83.; Molnár Erzsébet: A gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselőjének speciális büntetőjogi felelőssége. Szeged, Doktori értekezés, 2018. 24-25. Angyal Pál: A hadviselés érdekei ellen elkövetett bűncselekmények. Árdrágító visszaélések. A fizetési eszközökkel elkövetett visszaélések. Budapest, Széchenyi Irodalmi és Művészeti R.-T. 64-65.
- 96 Homoki-Nagy Mária – Krusóczki Bence – Pétervári Máté: A Szegedi Törvényszék története. III. rész. Fejezetek a Szegedi Törvényszék magánjogi gyakorlatából. Szeged, Szegedi Törvényszék, 2017. 30.; Krusóczki Bence: A tisztességtelen verseny a Szegedi Királyi Ítéltábla gyakorlatában. *Acta Universitatis Szegediensis. Forum. Publicationes Discipulorum Iurisprudentiae* I. évf. 1. sz. 2018. 249.; Stipta István: A gazdasági versenyt szabályozó megállapodásokról szóló 1931. évi XX. tc. hazai előzményei. *Versenytükr* XII. évf. Különszám II. 2016. 60.
- 97 Szilágyi Pál-Tóth András: A kartellszabályozás történeti fejlődése. *Versenytükr* XII. évf. Különszám II. 2016. 10-13.; Szabó István: A kartellfelügyelet szervezete és hatásköre az 1931. XX. törvénycikk nyomán. *Versenytükr* XII. évf. Különszám II. 2016. 65.; Varga Norbert: Kartel-eljárás jog szabályozása és gyakorlata, különös tekintettel a Kartelbíróóság működésére. *Versenytükr* XII. évf. Különszám II. 2016. 85.; Szabó István: Az 1931. évi XX. törvénycikk rendes bíróságok előtti gyakorlata. *Versenytükr* XIII. évf. Különszám VI. 2017. 36.; Varga Norbert: Bírágólagi eljárási szabályok kartellügyekben az 1931. évi XX. tc. hatálybalépését követően. *Versenytükr* XIII. évf. Különszám VI. 2017. 47.ű
- 98 Molnár Erzsébet: A kartellmagatartások büntetőjogi szankcionálásának kriminálpolitikai vizsgálata. *Versenytükr* XV. évf. 1. sz. 2019. 29.; Kovács György: A kartellkérdés gazdaságelméleti és gazdaságpolitikai háttere II. *Versenytükr* XIII. évf. Különszám VI. 2017. 15.; 34.
- 99 Kelemen Roland: A háború esetére szóló kivételes intézkedéseket tartalmazó 1912. évi LXIII. törvény genezise és sajtó-, valamint jogtudományi visszhangja. In: Kelemen Roland (szerk.): *Források a kivételes hatalom szabályozásának magyarországi genezisééről*. Budapest, Magyar Katonai Jogi és Hadi Jogi Társaság, 2017. 14.

- 100 160. A m. kir. minisztérium 1914. évi 6.045. M. E. számú rendelete, magánjogi kötelezettségek teljesítésére halasztás (moratórium) engedéséről. Magyarországi rendeletek tára XLVIII. évf. Magyar Királyi Belügyminiszterium, Budapest, 1914. 1467-1472.
- 101 Szívós Kristóf: Az 1911. évi I. törvénycikk hatálybalépésének körülményei. Acta Universitatis Szegediensis. Forum. Publicationes Doctorandorum Juridicorum. IX. évf. 1. sz. 2019. (megjelenés alatt)
- 102 216. A m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 13.300. I. M. E. számú rendelete, a moratórium következtében a polgári peres és nem peres eljárásban szükséges szabályok megállapításáról. Magyarországi rendeletek tára XLVIII. évf. Magyar Királyi Belügyminiszterium, Budapest, 1914. 2005.
- 103 300. A m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 19.400. I. M. E. számú rendelete, a moratórium következtében a polgári peres és nem peres eljárásban szükséges szabályok megállapításáról. Magyarországi rendeletek tára XLVIII. évf. Magyar Királyi Belügyminiszterium, Budapest, 1914. 2465.; 381. A m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 23.400. I. M. E. számú rendelete, a moratórium következtében a polgári peres és nem peres eljárásban szükséges szabályok megállapítása tárgyában. Magyarországi rendeletek tára XLVIII. évf. Magyar Királyi Belügyminiszterium, Budapest, 1914. 2921.; 285. A m. kir. igazságügyminiszter 1915. évi 7.400. I. M. E. számú rendelete, a moratórium következtében a polgári peres és nem peres eljárásban szükséges szabályok megállapítása tárgyában. Magyarországi rendeletek tára XLIX. évf. Magyar Királyi Belügyminiszterium, Budapest, 1915. 924.
- 104 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 679. (1979- a dobozon megjelölt évszám téves, mivel 1920-as évek ítéltáblai anyagait tartalmazó dobozok közé van számozva, és ezekhez az évekhez tartozó iratokat is tartalmaz) 16869/1914.
- 105 Homoki-Nagy Mária – Masa Gabriella: A Szegedi Törvényszék története. II. rész. Szemelvények a Szegedi Törvényszék bíráinak életéből. Szeged, Szegedi Törvényszék, 2015. 29.
- 106 216. A m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 13.300. I. M. E. számú rendelete, a moratórium következtében a polgári peres és nem peres eljárásban szükséges szabályok megállapításáról. Magyarországi rendeletek tára XLVIII. évf. Magyar Királyi Belügyminiszterium, Budapest, 1914. 2005.
- 107 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 679. (1979) 4941/1914cs.
- 108 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 679. (1979) 2762/1915/18.
- 109 351. A m. kir. minisztérium 1915. évi 2.807. M. E. számú rendelete, a magánjogi kötelezettségek teljesítésére engedett halasztás (moratórium) fokozatos megszüntetéséről. Magyarországi rendeletek tára XLIX. évf. Magyar Királyi Belügyminiszterium, Budapest, 1915. 1123-1147.

- 110 284. A m. kir. minisztérium 1915. évi 1.380. M. E. számú rendelete, a háború következtében a polgári peres és nem peres eljárásban szükséges rendkívüli intézkedések megállapításáról. Magyarországi rendeletek tára XLIX. évf. Magyar Királyi Belügyminisztérium, Budapest, 1915. 905-906.
- 111 490. A m. kir. minisztérium 1915. évi 4.070. M. E. számú rendelete, a csődön kívüli kényszeregyességi eljárásról.(a továbbiakban: 4.070/1915. M. E. számú rendelet) Magyarországi rendeletek tára XLIX. évf. Magyar Királyi Belügyminisztérium, Budapest, 1915. 1754.
- 112 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 679. (1979) P. I. 992/19/1920.
- 113 Márkus Dezső (szerk.). Felsőbíróságaink elvi határozatai. A m. kir. Curia és a kir. ítéltáblák elvi jelentőségű döntéseinek rendszeres gyűjteménye. XX. k. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1910. 839.; Katona Gábor: A csődtörvény (1881. évi XVII. törvénycikk) kézikönyve. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1927. 143.
- 114 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 679. (1979) P. I. 992/19/1920.
- 115 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 679. (1979) P. I. 992/19/1920.
- 116 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 679. (1979) P. I. 992/19/1920.
- 117 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 679. (1979) 2762/21/1915.
- 118 Indokolás a csődön kívüli kényszeregyességről és a csődtörvény egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló törvényjavaslathoz. Az 1910. évi június hó 21-ére hirdetett országgyűlés Képviselőházának irományai (a továbbiakban: KI 1910.). L. k., Budapest, Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság, 1916. 99.
- 119 A rendeletekben a kényszeregyesség szóalak szerepel, jelen tanulmányban viszont a mai helyesírásnak megfelelően a „kényszeregyezés” írásmódot használom.
- 120 4.070/1915. M. E. számú rendelet 1728-1755.
- 121 A képviselőház igazságügyi bizottságának jelentése a csődön kívüli kényszeregyességről és a csődtörvény egyes rendelkezéseinek módosításáról (sic!) szóló 1209. sz. törvényjavaslat tárgyában. Az 1910. évi június hó 21-ére hirdetett országgyűlés Képviselőházának irományai. LI. k., Budapest, Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság, 1916. 80.; Indokolás a csődön kívüli kényszeregyességről és a csődtörvény egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló törvényjavaslathoz. KI 1910. L. k. 99.
- 122 419. A m. kir. igazságügyminiszter 1915. évi 12.000. I. M. E. számú rendelete, a moratórium fokozatos megszüntetése következtében a polgári peres és nem peres eljárásban szükséges szabályok megállapítása tárgyában. Magyarországi rendeletek tára XLIX. évf. Magyar Királyi Belügyminisztérium, Budapest, 1915. 1301-1302. (A rendeletgyűjtemény szerkesztői jelzik, hogy tévesen szerepel a rendelet megjelölésekor a 12.600-as szám (XXXVI. o.), emellett azonban az év megjelölést is tévesen tüntették fel, így jelen esetben a korrigált, helyes számozás szerepeltetem.)

- 123 284. A m. kir. minisztérium 1915. évi 1.380. M. E. számú rendelete, a háború
következtében a polgári peres és nem peres eljárásban szükséges rendkívüli
intézkedések megállapításáról. Magyarországi rendeletek tára XLIX. évf. Magyar
Királyi Belügyminiszterium, Budapest, 1915. 905-906.
- 124 Antal Tamás: A Szegedi Királyi Ítéltábla története 1921 és 1938 között. III. k.,
Budapest-Szeged, Szegedi Ítéltábla, 2017. 32-33.
- 125 Antal Tamás: A Szegedi Királyi Ítéltábla története 1921 és 1938 között. III. k.,
Budapest-Szeged, Szegedi Ítéltábla, 2017. 32-33.
- 126 Indokolás a csődön kívüli kényszeregyességről és a csődtörvény egyes
rendelkezéseinek módosításáról szóló törvényjavaslathoz. KI 1910. L. k. 99.
- 127 Kelemen Roland: A kivételes hatalom szabályozásának elméleti rendszere,
honvédelmi kapcsolódásai és megvalósulása a dualizmus kori Magyarországon. In:
Farkas Ádám (szerk.): A honvédelem jogának elméleti, történeti és kortárs kérdései.
Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018. 83.
- 128 Indokolás a csődön kívüli kényszeregyességről és a csődtörvény egyes
rendelkezéseinek módosításáról szóló törvényjavaslathoz. KI 1910. L. k. 103.
- 129 21. A m. kir. minisztérium 1916. évi 451. M. E. számú rendelete, a csődön kívüli
kényszeregyességről és a csődtörvény egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló
1916 : V. törvénycikk életbelépéséről és végrehajtásáról. Magyarországi rendeletek
tára L. évf. Magyar Királyi Belügyminiszterium, Budapest, 1916. 40.
- 130 Az itt álló egykori épületet már elbontották.
- 131 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 132 4.070/1915. M. E. számú rendelet 14. §
- 133 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 134 Ezek tartalma azonban ismeretlen, mert a levéltári anyag ezeket nem tartalmazza, a
beadás ténye az indokolásból olvasható ki.
- 135 Meszlény Artur: A csődön kívüli kényszeregyesség. Budapest, Athenaeum, 1916. 21-22.
- 136 Indokolás a csődön kívüli kényszeregyességről és a csődtörvény egyes
rendelkezéseinek módosításáról szóló törvényjavaslathoz. KI 1910. L. k. 104.
- 137 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 138 Itt megjegyzendő, hogy ez a rendelkezés jelentős könnyebbítést jelenthetett,
mivel a csődeljárás folyamán, ahogy azt már a korábbiakban is említettem, a
vagyonfelügyelőhöz hasonló csődtömeggondokot az illetékes csődbíróság hatósági
területén lakó gyakorló ügyvédek közül kellett kinevezni.
- 139 Meszlény, 1916. 17.
- 140 4.070/1915. M. E. számú rendelet 26. §
- 141 Vass Zoltán: Dr. Hunyadi-Vas Gergely életútja. Szakdolgozat, Kézirat, 2017. 9.
- 142 Meszlény, 1916. 17.

- 143 Haeffler István (szerk): Országgyűlési almanach. Az 1935-40. évi országgyűlésről.
(Sturm-féle országgyűlési almanach). Budapest, Magyar Távirati Iroda, 1940. 287.
- 144 Habermann, 1992. 295.
- 145 Vass, 2017. 16-20.
- 146 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 147 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 148 4.070/1915. M. E. számú rendelet 40. §
- 149 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 150 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 151 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 152 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 153 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 154 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 155 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 156 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 157 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 158 A tárgyalástól távol maradó hitelezők esetében a bíróság ezt a magatartást az egyezség elleni szavazatként értékelte.
- 159 Nem befolyásolja a jogeset megértését, de számítási hiba történt az ellene szavazó hitelezők esetében, mivel a fentebbiekben feltüntetett ellene szavazók követelésének az összege nem egyezik meg az itt feltüntetetttel. Az eltérés oka azonban további levéltári iratok hiányában nem felderíthető.
- 160 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 161 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
- 162 4.070/1915. M. E. számú rendelet 59. §
- 163 CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) P. I. 312/38/1922
- 164 Érdekes módon az Ítéltábla döntését megőrző határozat-tervezet végéről hiányzik a szavazó bíró aláírása, pedig a másik két tag ezt is és a különvéleményt is szignózta.
- 165 A Krausz-Polacsek bűnügy. Szegedi Napló XIII. évf. 284. sz. (1890. október 16.) 4.; A Krausz-féle pör. Szegedi Híradó XXXIV. évf. 31. sz. (1892. február 5.) 5.; A Krausz-féle pör. Szegedi Híradó XXXIV. évf. 38. sz. (1892. február 13.) 4.

KÉPEK JEGYZÉKE

1. kép: Magyarország Magánjogi Törvénykönyve. Budapest, M. Kir. Igazságügyminisztérium, 1928.
2. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla Elnöki iratok VII.1. 12. doboz
3. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla Elnöki iratok VII.1. 12. doboz 1941
4. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla Elnöki iratok VII.1. 5. doboz 1922
5. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII.1. 5. doboz
6. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla Elnöki iratok VII.1. 5. doboz 1915
7. kép: Harsányi Pál bíró (Móra Ferenc Múzeum gyűjteményéből)
8. kép: Kövessy József bíró (Móra Ferenc Múzeum gyűjteményéből)
9. kép: A szerző saját készítése
10. kép: A szerző saját készítése
11. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII.1. P.I. 19/1922/5.sz
12. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII.1. P.I. 675/7. sz 1922.
13. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII.1. P.I. 675/7. sz 1922.
14. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII.1. 1921, 692 doboz P.I. 6307/2/1921.
15. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII.1. Pf 4801/25/1919.sz.
16. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII.1. Pf 4801/25/1919.sz.
17. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII.1. P.I. 382/16/1919. 676. doboz
18. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII. 676. doboz Pf. 296/9. sz.
19. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII.1. 676. doboz P/227/14. sz
20. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII.1. 689.doboz P.I./ 84/14/1921. sz.
21. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII.1. P II. 4454/6/1919.sz 676. doboz
22. kép: MNL CSML Szegedi Ítéltábla VII.1. P II. 4454/6/1919.sz 676. doboz
23. kép: Vasárnapi Újság XXXVI. évf. 50. sz. (1889) 824.
24. kép: Vasárnapi Újság XXXIII. évf. 19. sz. (1886) 297.
25. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 76548/P.1890.
26. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 6756/P.1891.
27. kép: A szerző saját készítése
28. kép: 6387 CSŐD. Budapesti Közlöny XXI. évf. 96. sz. (1887.04.28.) 11.
29. kép: Nagy fizetésektelenségi eset Szegeden. Pesti Hírlap IX. évf. 111. sz. (1887. április 23.) 10.
30. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 10650/1888.
31. kép: A Krausz-féle bűnügy tárgyalása. Szegedi Híradó XXXIV. évf. 24. sz. (1892. január 28.) 4.
32. kép: Gárdonyi Géza. Szegedi figurák. 1889. Szeged, Bába és Társai, 2000. 8.

33. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 11115/1889.
34. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 11115/1889.
35. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 6907/1889.
36. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 4/1891.
37. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 15387/1888.
38. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 7341/1888.
39. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 9450/1890.
40. kép: Régi bűnök. Szegedi Híradó XXXIII. évf. 262. sz. (1891. október 6.) 4.
41. kép: Vasárnapi Újság XXXVII. évf. 22. sz. (1890) 344.
42. kép: [https://hu.wikibooks.org/wiki/F%C3%A1jl:Nikolics_\(rudnai_b%C3%A1r%C3%B3\).jpg](https://hu.wikibooks.org/wiki/F%C3%A1jl:Nikolics_(rudnai_b%C3%A1r%C3%B3).jpg) (2019.09.08.)
43. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai I/b. 23. (1891) 21805/1891.
44. kép: Gárdonyi Géza: Szegedi figurák. 1889. Szeged, Bába és Társai, 2000. 60.
45. kép: <https://hu.museum-digital.org/portal/index.php?t=objekt&oges=376941> (2019.09.08.)
46. kép: M. Kir. Honv. Miniszt. hadsegélyező hivatala által kiadott képeslap, 1916. (<https://mek.oszk.hu/01900/01905/html/index280.html>; 2019.09.08.)
47. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 679. (1979) 16869/1914.
48. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 679. (1979) 16869/1914.
49. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 679. (1979) 2762/1915/18.
50. kép: Márkus Dezső (szerk.). Felsőbíróságaink elvi határozatai. A m. kir. Curia és a kir. ítéltáblák elvi jelentőségű döntéseinek rendszeres gyűjteménye. XX. k. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1910. 839.
51. kép: 490. A m. kir. minisztérium 1915. évi 4.070. M. E. számú rendelete, a csődön kívüli kényszeregyességi eljárásról.(a továbbiakban: 4.070/1915. M. E. számú rendelet) Magyarországi rendeletek tára XLIX. évf. Magyar Királyi Belügyminisztérium, Budapest, 1915. 1728
52. kép: A szerző saját készítése
53. kép: <https://dt.ogyk.hu/hu/component/k2/item/312-meszleny-artur> (2019.09.08.)
54. kép: Haeffler István (szerk): Országgyűlési almanach. Az 1935-40. évi országgyűlésről. (Sturm-féle országgyűlési almanach). Budapest, Magyar Távirati Iroda, 1940. 287.
55. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) Ke. 7988/34/1921.
56. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) P. I. 312/38/1922
57. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) P. I. 312/38/1922

58. kép: MNL CSMLSZ VII. 1. Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 691. (1922) P. I. 312/38/1922
59. kép: Pesti Napló, 1926. szeptember 17. 3. p.
60. kép: Magyarország, 1923. augusztus 28. XXX. évf. 191. sz.
61. kép: MNL CSML Szegedi Kir. Ítéltábla iratai 1942/VII. 1. B.III.6780/1941/ 2. szám.
62. kép: MaNDA adatbázis
63. kép: MNL CSML Szegedi Kir. Ítéltábla iratai 1942/VII. 1. B.III.6108/1941/17. szám.
64. kép: <http://epa.niif.hu/03300/03366/00095/szell.htm>
65. kép: MNL CSML Szegedi Kir. Ítéltábla iratai 1942/VII. 1. B.III.3640/1942/8. szám.
66. kép: <https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/1-1036.html>
67. kép: MNL CSML Szegedi Kir. Ítéltábla iratai 1943/VII. 1. B.III.6926/1942-2. szám.
68. kép: https://mandadb.hu/tetel/614149/Royal_Szalloda_kepeslap_Szeged_1915
69. kép: MNL CSML Szegedi Kir. Ítéltábla iratai 1943/VII. 1. B.III.6077/1942/3. szám.
70. kép: MNL CSML Szegedi Kir. Ítéltábla iratai 1943/VII. 1. B.III.6077/1942/3. szám.
71. kép: Mód László: Érdekességek a szegedi szőlő- és bortermelés múltjából: <http://szegedfolyoirat.sk-szeged.hu>
72. kép: Mód László: Érdekességek a szegedi szőlő- és bortermelés múltjából: <http://szegedfolyoirat.sk-szeged.hu>
73. kép: Mód László: Érdekességek a szegedi szőlő- és bortermelés múltjából: <http://szegedfolyoirat.sk-szeged.hu>
74. kép: Délmagyarország, 1942. április 15.
75. kép: MNL CSML Szegedi Kir. Ítéltábla iratai 1943/VII. 1. B.III.5961/1942-2. szám.
76. kép: <https://gallery.hungaricana.hu/hu/BudapestGyujtemeny/6029/?img=0>
77. kép: Délmagyarország, 1930. március 18.
78. kép: Az egykori Sallai cipőbolt és cipésműhely

TARTALOM

ELŐSZÓ (DR. TÁRKÁNY-SZÜCS BABETT)	3
TÖRTÉNETEK A SZEGEDI TÖRVÉNYSZÉK MŰKÖDÉSÉRŐL (HOMOKI-NAGY MÁRIA)	5
BEVEZETÉS	5
A BÍRÓI FÜGGETLENSÉG ÉS A BÍRÓI FELELŐSSÉG KÉRDÉSEI	6
MUNTYÁN ISTVÁN ÉS „AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS MÉLYSÉGEI”	8
A BÍRÓI FELELŐSSÉG EGYES KÉRDÉSEI	9
AZ ALAPTALAN PANASZOK	10
A „CSEKÉLYEBB RENDETLENSÉG”	12
A FEDDÉS	15
MI TÖRTÉNT 1919 UTÁN?	17
A TÖRVÉNYSZÉK MŰKÖDÉSÉRŐL	20
A SZEGEDI KIRÁLYI TÖRVÉNYSZÉK MINT KERESKEDELMI BÍRÓSÁG.	22
HATÁSKÖRI VITA	24
HITELEZÉSI ÜGYLET	24
KÖZKERESETI TÁRSASÁGKÉNT MŰKÖDŐ MAGÁNBANK	25
TŰZIFAVÉTEL BANKGARANCIA KIKÖTÉSÉVEL	31
BÚZA ÉS KUKORICA FELVÁSÁRLÁS	38
A KERESKEDELMI VÉTEL KÖZVETÍTÉSE	42
KERESKEDELMI VÉTEL TÁRGYA: A KÁPOSZTA	45
KERESKEDELMI VÉTEL VAGY KÖLCSÖN	46
A NÉGY TÁBLA SZALONNA, MINT A KERESKEDELMI VÉTEL TÁRGYA	49
VITA A BORVÉTEL KÖRÜL	50
KERESKEDELMI VÉTEL MÉZRE	51
KERESKEDELMI VÉTEL TÁRGYA, GYAPJÚ	54
SERTÉSHÚS ÉS SZALONNA VÁSÁRLÁS	55
GAZDASÁGI LEHETETLENÜLÉS	56
ÖSSZEGZÉS	58
JEGYZET	59
CSŐDELJÁRÁSOK A SZEGEDI KIRÁLYI TÖRVÉNYSZÉK GYAKORLATÁBAN (PÉTERVÁRI MÁTÉ)	64
AZ 1881. ÉVI XVII. TÖRVÉNYCIKK ALKALMAZÁSA A SZEGEDI KIRÁLYI TÖRVÉNYSZÉKEN	65
A CSÖDTÖMEGBŐL „KIMENEKÍTETT” ZONGORA	65
A SZEGEDI KRAUSZ TESTVÉREK CÉG ORSZÁGOS HÍRŰ CSŐDPERE	67
A KRAUSZ TESTVÉREK BŰNPERE	69
A TÖMEGGONDNOKOK DÍJAZÁSÁNAK MEGSZABÁSA	71
A VITATOTT KÖVETELÉSEK ELBÍRÁLÁSA	74
KRAUSZ ALBERT FELESÉGE HITBÉRÉT ÉS HOZOMÁNYÁT KÖVETELI	76

A VESZTESÉGES TOJÁSEXPORT	77
KI JOGOSULT A VÁROSI ADÓ BEHAJTÁSÁRA A KRAUSZÉK ELLENI CSŐDELJÁRÁSBAN?	79
EGYEZSÉGGKÖTÉSEK KÖRÜL FELMERÜLT PROBLÉMÁK	80
A CSÖDVÁLASZTMÁNY ÉS SZÜCS ADOLF EGYEZSÉGÉNEK MEGTÁMADÁSA	84
AZ I. VILÁGHÁBORÚ MEGJELENÉSE A CSŐDELJÁRÁSOKBAN	85
A CSŐDBE JUTOTT CSÖDTÖMEGGONDNOK	86
A CSÖDÖN KÍVÜLI KÉNYSZEREGYEZSÉG JOGINTÉZMÉNYÉNEK ALKALMAZÁSA EGY FIZETÉSKÉPTELENSÉGBE SODRÓDÓ SZEGEDI CÉG ESETÉBEN	89
A HALÁSZ ÉS RITTER CÉG EGYEZSÉGI AJÁNLATÁNAK ELKÉSZÍTÉSE A SZEGEDI KIRÁLYI TÖRVÉNYSZÉK SEGÍTSÉGÉVEL	91
A HITELEZŐK DÖNTÉSE AZ EGYEZSÉGI TÁRGYALÁSON	95
A SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA VÉGGZÉSE ÉS POLGÁR ÁRMIN KÜLÖNVÉLEMÉNYE	98
ÖSSZEGZÉS	100
JEGYZET	101
ÁRDRÁGÍTÓ VISSZAÉLÉSEKKEL KAPCSOLATOS JOGESETEK	
A SZEGEDI KIRÁLYI TÖRVÉNYSZÉK GYAKORLATÁBÓL (VARGA NORBERT)	110
AZ ÁRDRÁGÍTÓ VISSZAÉLÉSEK SZABÁLYOZÁSA	110
AZ UZSORABÍRÓSÁGOK FELÁLLÍTÁSA	113
ÁRDRÁGÍTÁS KARÁCSONYKOR	115
ÁRDRÁGÍTÓ ÜZÉRKEDÉS PASZTORIZÁLT TEAVAJJAL	118
ÁRTÚLLÉPÉS VETŐBURGONYA VÁSÁRLÁSA KAPCSÁN	122
CUKROZATLAN SZILVAÍZ ELADÁSA SZEGEDEN	126
KÖZSZÜKSÉGLETI CIKK A MAZSOLASZÖLŐ?	137
ÁRDRÁGÍTÓ VISSZAÉLÉS RÉZGÁLICUTALVÁNYOKKAL	140
AZ UZSORABÍRÓSÁG DÖNTÉSE A CIPŐÁRUSÍTÁS KAPCSÁN	146
JEGYZET	152
KÉPEK JEGYZÉKE	156